Metodismen i Sverige,

af *V. W.*

FÖRSTA KAPITLFT.

Metodismen ett »Försynens barn». Sällskapet »Pro fide et christianismo». Doktor Wrangel.

Det har ofta blifvit anmärkt, att den religiösa rörelse, som i förra hälften af 18:de århundradet uppkom i England och som på spe kallades metodism, är ett »försynens barn». Detta är icke en oeftertänksam anmärkning eller ett grundlöst påstående, utan ett historiskt faktum, som icke kan förnekas. Och ju djupare den opartiska forskningen intränger uti och belyser de förhållanden och omständigketer, under hvilka metodismen hade sin upprinnelse, ju tydligare bekräftas och besannas också detta sakförhållande. Metodismen är således *icke* något menniskoverk; det vill säga: hon har icke uppkommit till följd af någon af menniskor uttänkt plan eller beräkning, utan den gudom-

liga] försynens fingervisning och ledning äro tydliga och verksamma faktorer, så väl i hennes uppkomst som i hennes fortfarande verksamhet och följder intill närvarande tid, och John Wesley samt hans efterföljare äro blott de redskap eller agenter, som Herren dervid begagnat. Då Wesley, uppvärmd och tvingad af Kristi kärlek, bröt sig lös ur den stelfrusna kyrkformen samt, förbjuden att predika i kyrkorna, begynte förkunna frälsningens glada budskap under Guds bara himmel för Englands fallna folk, hade han icke den mest aflägsna tanke på att någonsin bilda ett särskildt kyrkosamfund; utan hela afsigten och meningen med hans nitiska verksamhet var endast att bringa syndare till Gud och ingjuta nytt lif i den döda kristenheten. John Wesley var både af natur och uppfostran strängt kyrklig, och det är derför i högsta grad sannolikt, att han, om han endast anat eller förutsett följden af denna sin verksamhet, skulle ryggat tillbaka redan i första början; men Herren, som *visste* hvad följderna skulle blifva, välsignade sin tjenares arbete med sådan framgång, att tusentals själar frälstes och inom

kort hade Wesley hundrade vid sin sida, som öfver hela England, Irland och Wales förde Herrens strid; och då han såg detta hvarken *kunde* eller *ville* han rygga tillbaka. Gud sjelf öppnade vägen; Wesley följde blott hans fingervisning, och resultatet blef metodismen: en af de märkligaste och mest välsignelserikaste religiösa rörelser, som jorden haft sedan apostlarnes dagar.

Redan tidigt sträckte metodismen genom Guds underbara skickelse, ehuru på ett indirekt sätt, sin inflytelse äfven till Sverige. Ungefär samtidigt med dess begynnelse i Amerika, 1771, bildades ett sällskap i Stockholm för befrämjande af tro och kristendom: sällskapet »Pro fide et christianismo». Idéen var metodistisk och andan, som inspirerade detta sällskaps bildande, så väl som den stora uppgift det hade till mål för sin verksamhet, var metodistisk. Tidehvarfvet var ett otrons, lättsinnets och gudlöshetens tidehvarf. Voltaries gudlösa och kristus-fiendtliga läror hade slagit djupa rötter mångenstädes i Europa, och vid franska revolutionen med dess åtföljande gräsligheter visade de sin rätta halt. Allsmätgig Gud förnekades och bespotta-

des fräckt, och i Paris insattes och hyllades offentligt en allmän sköka i hans ställe. Sådant var tidehvarfvet, och man kan ej undra om äfven det annars så allvarliga svenska folket skulle besmittas deraf. Historien bär oss ojäfaktiga vittnesbörd om att religionen var djupt förfallen och sedeförderfvet stort äfven i vårt fädernesland. Det onda hade visserligen icke ännu i allmänhet nedträngt till de djupa lederna, men det grep omkring sig med förfärande hastighet ibland de högre och mera bildade samhällsklasserna, och under Gustaf den tredjes tid, några år efter detta sällskaps bildande, stodo otro, gudlöshet och lättsinne i full blomstring, både i slott och koja i Gustaf Adolfs land. Många af presterna voro uppenbart ogudaktiga, ja rent af fritänkare, och med konung och prester till föredömen, hvem kan undra om folket följde deras exempel! Den allmänna gudstjensten var föga bättre än ett offentligt gyckelspel. Presterna, med få undantag, talade aldrig om Gud, utan om det *högsta väsendet*, och Jesu Kristi namn var hardt när bannlyst ur predikningarne. Man talade om honom endast såsom *den store religions-*

läraren. Predikningarne voro under all kritik, andefattiga och torra, och afhandlade allt annat utom Kristi evangelium. Huru att bruka jorden, bränna bränvin, anlägga kyrkgårdar och mera dylikt; se der hufvudämnena för den tidens predikningar. Kronan anlade brännerier allestädes, och folket uppmanades offentligt från predikstolarne att supa bra, på det kronan måtte få desto större inkomster. Andligt mörker och död hotade att med sina mörka moln förjaga allt ljus och lif ur vårt fädernesland. För att nu i någon liten mån stäfja den öfverhandtagande otron samt befrämja tro och kristendom bildades ofvannämda sällskap, och just det sakförhållandet, att några af kyrkans biskopar och prester kunde förmås att bilda ett dylikt, så att säga, vid sidan af kyrkan stående sällskap, bevisar på det kraftigaste, dels kyrkans oförmåga att på vanliga sätt bekämpa det onda och dels, det djupa förfall hvari sann tro och verklig kristendom kommit. Men, hvem var själen i detta företag? och hvarifrån hade han hemtat sin inspiration? Vi svara: en svensk lutersk prest ifrån Amerika.

Det är ofta ett utmärkande drag i

Försynens skickelser att, då någon större fara hotar individen eller samhället, hjelp kommer genom de minst väntade medel eller från det mest oväntade håll. Hvem kunde väl ana, att en svensk lutersk prest från Amerika skulle vara den förste att införa och genomdrifva metodistiska ideer i Sverige! Ty detta, att bilda ett sällskap vid sidan af kyrkan, ett sällskap, hvars tydligt förklarade afsigt och uppgift var att verka för »tro och kristendom», hvilket ju är kyrkans egentliga uppgift, är i sanning en äkta metodistisk idé, och dertill en sådan, hvars genomdrifvande endast kan rättfärdigas derigenom, att kyrkan råkat i förfall och ögonskenligen icke förmådde uppfylla sin höga uppgift. Men sådant var förhållandet nu, och derför bildades detta sällskap.

Denne man var dr Wrangel. Han var öfverhofpredikant hos konung Adolf Fredrik, sedermera prost i Sala, samt hade i flera år varit pastor vid den svenska församlingen i Filadelfia. Han återvände till Sverige år 1768 eller två år efter det Filip Embury begynte i sitt eget hus i New York att predika metodismen. En kapten i engelska

armeen vid namn Webb, hvilken vardt omvänd under en af Wesleys predikningar i Bristol tre år tillförene och nu var stationerad i Albany, fick höra detta och skyndade till New York för att sjelf se hvad som försiggick. Han tog genast verksam del med Embury, och läggande svärdet på bordet framför sig, predikade han i full uniform för öfverfylda och förvånade hus, ty han sade dem rent ut »att all deras religion och kunskap icke var värd ett strå, för så vidt de icke hade sina synders förlåtelse och Guds Andes vittnesbörd på att de voro Guds barn». Genom hans nit och verksamhet bildades snart föreningar på flera ställen i New Jersey och han utsträckte sina predikoresor ända till Wilmington i Delaware, hvarest en svensk församling också fans. Under sin vistelse i Amerika hade dr Wrangel, så väl genom personlig kännedom af denna verksamhet, som genom läsning af Wesleys skrifter, lärt känna metodisterna, och han tycktes hafva indruckit så mycket af deras anda, att han, olikt många af sina presterliga bröder hvilka förbannade och fördömde metodisterna, sökte på allt sätt befrämja deras sak. Ja, han

intresserade sig så lifligt och verksamt för denna sak, att han i historien kallas »Metodismens vägbrytare i Filadelfia». Och med skäl bär han detta namn, ty det var förnämligast genom hans goda ord och uppmaningar, som vägen öppnades för kapten Webb att predika derstädes, då också den första klassen, bestående af sju personer, organiserades.

Vi äro tacksamma för det erkännande dr Wrangel erhållit, i det han blifvit kallad »Metodismens vägbrytare i Filadelfia», men vi hemställa i all ödmjukhet att han gjort sig förtjent af ändå något mera. Både vältalighet och entusiasm hafva så att säga uttömt sina skatter i beprisandet af Barbara Heck och Filip Embury, och i förening med dem Irland och Tyskland, och vi tro icke att för mycket blifvit sagdt till deras heder och beröm, men det tro vi, att alla våra historieskrifvare utan undantag hafva lemnat allt för magra och knapphändiga uppgifter om svensken dr Wrangel och hvad han gjort för metodismen, icke blott i Filadelfia men i hela Amerika.

Metodismen hade slagit god rot genom Filip Emburys och kapten Webbs

arbete, men om den skulle vexa och vinna en varaktig stadga och kyrklig form, så behöfdes erfarna och ordinerade män att öfvertaga ledningen. Behofvet häraf gjorde sig också allt mer och mer känbart. Föreningen i New York, som redan uppfört ett eget kapell, der John-street-kyrkan nu står, skref genom Tomas Taylor till Wesley, den 11:te april 1768:

»Vi behöfva en duglig och erfaren predikant; en som är i besittning af för verket nödvändiga både gåfvor och nåd.... Ett verkligt nådeverk är begynt i mångas hjertan genom herrar Webbs och Emburys predikningar; men, ehuru de äro båda nyttiga och af hjertat hängifna åt verket, sakna de dock många egenskaper för ett sådant företag; ty härstädes beror evangelii framgång mycket på predikanternas egenskaper....

Käre herre, jag beder eder derför, vid tusendens välfärds skull, att ni gör edert yttersta för att sända en öfver till oss.»

I ett annat bref heter det: »Sänd oss en skicklig och erfaren predikant; sänd oss en man af visdom, af sund tro, som är sträng i disciplin och som

af själ och hjerta egnar sig åt verket, ty en eld är tänd, som icke skall stanna, förr än den uppnår det stora Söderhafvet.»

Kapten Webb skref, Filip Embury skref, men ingenting vidare gjordes deråt, förr än doktor Wrangel i egen person framlägger saken för Wesley. På hemresan till Sverige, 1768, stannar han nemligen i England, uppsöker Wesley i Bristol, enkom för att för honom sjelf framlägga nödvändigheten af att sända metodist-predikanter till Amerika, och så vältaligt förordar han metodisternas sak, att han erhåller Wesleys löfte.

Härom skrifver Wesley i sin dagbok för den 14 oktober, 1768: »Jag har spisat middag tillsammans med doktor Wrangel, konungens af Sverige hofpredikant, som vistats flera år i Pennsylvanien. Han tyckes vara i hjertlig förening med de kristna i Amerika och har på det allvarligaste uppmanat oss, att sända några af våra predikanter till deras hjelp, af hvilka stora menigheter äro såsom får utan herde.»

Vid konferensen nästföljande år fram-

lade Wesley saken, och Richard Boardman samt Josef Pilmoor sändes.

Härvid stannar dock icke doktor Wrangels intresse och nit för metodisterna, ty sedan han erhållit Wesleys löfte omtalar han genast den glada nyheten i bref till tvenne unga män i Filadelfia, John Hood och Lambert Wilmer, af hvilka den ene åtminstone blifvit omvänd under hans verksamhet derstädes, och uppmanar och råder dem att förena sig med metodisterna. De lydde hans råd och voro bland de första sju, som kapten Webb sedermera organiserade i klass derstädes, och blefvo de »sålunda metodismens grundläggare i Filadelfia, der deras namn ännu vördas och der de, på egen begäran, hvila i en och samma graf under altaret i Union metodist-episkopal-kyrkan.»

Men icke nog härmed, utan han predikade äfven för Wesley i metodist-kapellet i Bristol — troligen den förste svenske luterske prest, som predikat i något metodist-kapell — och Wesley säger i sin dagbok, att »folket var mycket tillfredsstäldt med den gode doktorns enkla, lifaktiga och sunda predikan.» Men ännu mera: han

brefvexlade icke allenast efter sin hemkomst till fäderneslandet regelbundet med Wesley, omtalade för honom sina bekymmer och fröjder, sökte hans råd i många saker och anhöll särskildt, att han, Wesley, ville uppmana sina föreningar att ihågkomma honom i deras förböner, utan spridde äfven Wesleys skrifter, särskildt hans predikningar, både bland höga och låga. Allt detta visar att han var en ädel och frisinnad man — fullkomligt fri från det småaktiga och inskränkta partisinne, som ty värr allt för ofta är ett utnärkande drag hos alla luterska emletsbröder — och en värdig afkomling afden store Karl Gustaf Wrangel, som under Gustaf Adolfs och Kristinas tid kämpade för religionsfrihetens sak i Tyskland. Det vittnar äfven om, att om han än icke var metodist till namnet, han dock var djupt fattad af metodismens anda samt lefde sjelf deri. Ej heller satte han sitt ljus under en skeppa, utan bekände sin tro med frimodighet, så väl för de högt uppsatta som för de ringa. Och i ett af sina bref till Wesley, omtalar han också, huru han, kort efter sin hemkomst till Sverige, förklarade för sin döende ko-

nung frälsningens väg och hade den stora glädjen att se honom afsomna i tron, glad och lycklig i Gud sin Frälsare. Under sin vistelse i Amerika hade han ofta predikat under bar himmel för stora skaror, och under en af dessa predikningar hade en af de ofvan nämda ynglingarne blifvit förd till Herren, nu förkunnar han med samma värma den korsfäste i konungasalarne, och Sveriges krönte konung gifver sitt hjerta åt Herren Jesus Kristus.

Fryxell låter i sin Sveriges historia påskina helt annat, men doktor Wrangel, som dagligen besökte konungen under hans sjukdom och var närvarande vid dödsbädden, säger bestämdt i sina bref till Wesley, hvilka ännu äro förvarade, att konungen fann frid med Gud och dog lyckligt i tron. Denna omvändelse kan derför med skäl kallas metodismens förstling i Sverige, och Adolf Fredrik är tvifvelsutan det första krönta hufvud, som genom metodismen inkommit i himmelen. Wrangel var väl icke metodist, men han hade hemtat sin eld i umgänge med metodisterna, och den elden hade sin behöriga verkan äfven

på konungahjertat. »Alltså», säger Tyerman i sin historia, »likasom England hade sin Wesleys, Amerika sin Whitefield och Wales sin Howel Harris, hade Sverige också sin Wrangel, förr fält-predikant, men nu stiftare af ett *quasi*-missions-sällskap och den der, såsom en trogen Kristi tjenare, vittnade inför konungar och furstar.»

Samma högsinta, sjelfuppoffrande anda, som besjälar Mästarens hela lif och verksamhet och som ger sig särskildt tillkänna i de minnesvärda afskedsorden: »Gån ut i hela verlden och prediken evangelium för alla kreatur», bemästrade äfven Wesleys själ. Likasom det var omöjligt för apostlarne, i betraktande af menniskoslägtets allmänna nöd och förderf och med Kristi sista befallning ringande i deras öron, att inskränka sin verksamhet till någon viss plats eller något särskildt folk, så var det ock för Wesley. Med öppen blick och varmt hjerta för massornas stora nöd och elände, kunde han för den skull icke hörsamma uppmaningen från de kyrkliga myndigheterna att upphöra med sitt ständiga prediko resande och taga ett bestämdt pastorat, utan svarade: »Verl-

den är min socken.» För detta har han visserligen blifvit skarpt klandrad af många, men klandret har i de flesta fall kommit från personer, hos hvilka de egna intressena spelade hufvudrollen. »Han borde hafva iakttagit kyrklig ordning», heter det, »och icke öfverskridit kyrkans regler och bestämmelser.» Ordning är god, »då den rätteligen brukas», och Wesley var icke den man, som förkastade kyrklig ordning, hvilket de regler och den församlingsordning, som han gaf sina föreningar, nogsamt bevisar. Men då den kyrkliga ordningen med sina regler och bestämmelser är mera ett *hinder* än en *hjelp* för vinnandet af kyrkans egentliga mål, som ju är själarnes frälsning, då bör väl en samvetsgrann kristen, äfven om han skulle vara prest, »mera lyda Gud än menniskor?» Och just detta gjorde Wesley, ty han tog kristendomen på allvar, och Kristi befallning var för den skull för honom oändligt mera bindande än alla kyrkliga stadgar. Det var för honom *lifvet* att lyda den, *döden* att bryta den. Kristus var för honom icke blott en »stor religionslärare», utan en stor Frälsare och predikoembetet icke ett

»lefvebröd», utan en lifs-uppgift. Hans tro var icke ord, utan kraft. Hans mål icke menniskopris, utan Guds ära. Hans sträfvan icke egen maklighet och vinning, utan syndares frälsning. Hans hjerta var rymligt nog för hela verlden, och i känslan af denna allmänneliga kärlek utbrister han: »Verlden är *min* socken.» Detta förblef ock hans valspråk under hela hans långa och verksamma lif, och det är metodismens lösen ännu i dag.

Besjälad af en sådan anda tog Wesley tillfället i akt, nu då Guds finger så tydligt pekade på Sverige, och talade med den återvändande prestmannen om det andliga tillståndet derstädes. Detta var, såsom vi redan sett, högst bedröfligt, och man talade icke blott om detta, utan äfven om bästa sättet att gå till väga för att rädda folket. Båda dessa Herrens tjenare brunno af nit för Kristi sak, och enhvar, som druckit ur samma källa, kan lätt föreställa sig hvilken vändning deras samtal tog. Att gå till väga såsom i England och Amerika, nemligen att utsända lekmannapredikanter, hade nog varit bäst om det låtit sig göra, men oöfverstigliga hinder lågo i vägen och

ibland dessa icke minst de förföljelser, som vederfarits pietisterna, hvilka försökt att upptända en liten eld derstädes. Tiden var ännu icke mogen för detta tillvägagående, derför måste något annat sätt försökas. Men hvad? Wesley föreslår då, att dr Wrangel vid sin hemkomst bör försöka att bilda ett sällskap för befrämjande af praktisk kristendom samt om möjligt söka att vinna åtminstone några af kyrkans målsmän för saken. Wrangel omfattade detta förslag med nit och värma, och den 5:te maj, 1770, skrifver han från Stockholm till Wesley, att han bland andra lyckats vinna fyra biskopar för företaget. I ett följande bref omtalar han, uppenbarligen med stor glädje, att ett sällskap för befrämjande af »tro och kristendom» kommit till stånd, stadgar antagits samt att Wesley sjelf blifvit invald till korresponderande medlem. Det antagandet ligger mycket nära till hands, då man läser Wrangels bref i ämnet, att Wesley sjelf vid detta tillfälle uppsatte förslaget till stadgar för detta sällskap; men vare härmed huru som helst, säkert är, att planen till ett sådant sällskaps stiftande utgick helt och hållet från Wes-

ley samt att stadgarne underställdes hans pröfning, innan sällskapets organisering egde rum. Det namn, som sällskapet tog sig, var: »Pro fide & kristianismo», *För tro och kristendom*, och under samma namn existerar det ännu. Dess uppgift var att trycka och sprida traktater och smärre skrifter samt på annat sätt verka för sann tro och verklig kristendom ibland folket. *En lefnadsteckning öfver Georg Whitefield* samt en af *Wesleys predikningar* (vi hafva hört uppgifvas: *saligheten genom tron)*, voro de två första skrifter, som sällskapet utgaf, hvilhen omständighet nogsamt röjer den metodistiska ande, som besjälade sällskapets stiftare och ordförande, dr Wrangel. Sällskapet fortsätter ännu under samma namn, såsom redan är sagt, ehuru dess verksamhet numera består hufvudsakligen i att underhålla några skolor. I och för detta ändamål, hvilket alldeles icke ingick i den ursprungliga planen, omorganiserades hela sällskapet några år senare, då äfven nya stadgar antogos.

Hvad godt detta sällskap i sin ursprungliga karakter och verksamhet uträttat för tro och kristendom, det

förmåler icke historien, men kärleken manar oss dock tro, att dess verksamhet icke varit alldeles fruktlös. Det var imellertid ett ljus i mörkret, en talande protest emot den öfverhandtagande otron och ett öppet försvar af tro och kristendom, i denna så sedeförderfvade tid. Och om resultatena icke blefvo så stora, som önskligt varit, så får väl detta tillskrifvas, icke brist på god vilja och rena afsigter hos stiftaren, utan dels det, att läkemedlet var allt för svagt för sjukdomen och dels det, att sällskapets medlemmar voro till större delen främmande för sann tro och lefvande kristendom sjelfva.

Det är imellertid en förunderlig Försynens skickelse, att en svensk lutersk prest skulle vara medlet i Herrens hand för de första reguliera metodistpredikanters sändande till Amerika; samt att samme prest, lifvad af hvad han sett och hört ibland metodisterna, skulle stifta ett, vi hade så när sagt, metodistiskt traktatsällskap i Sverige. Liksom derför amerikansk metodism står i skuld till Sverige för sina första predikanter — ty det var förnämligast genom dr Wrangels personliga framställning af saken och »allvarliga

uppmaning», som Richard Boardman och Josef Pilmoor sändes, hvilka två såsom det heter i biskoparnes förord till metodist-episkopal-kyrkans »Disciplin», »*voro de första resande metodistpredikanterna i Amerika;*» — så står Sverige i skuld till metodismen, för allt det goda, som der uträttats genom detta sällskap; ty det hade en metodistisk upprinnelse, lifvades i någon mån, åtminstone i början, af en metodistisk anda och Wesley sjelf var dess egentlige upphofsman. — För auktoriteter se *Stevens'* **History of American Methodism**, *Tyermans* **Life of Wesley**, *Wesleys* **Journal**, *Cornelius'* **Svenska Kyrkans Historia** och *Thomeus'* **Kyrkoannaler.**

ANDRA KAPITLET.

Metodismen uppträder ånyo i Sverige. Samuel Owen. Pastor Scott. Nykterhetsröreelsen. Bethlehems-kyrkan. Förföljelse. Scotts flykt. Årebetygelser vid hans sista besök

Femtiosex år efter detta sällskaps stiftande försvinna, innan Sveriges namn är ånyo länkadt med metodismen, men

då begynte en verksamhet, som i sina omedelbara följder redan har utöfvat en märklig förändring till det bättre inom det religiösa och sedliga området, och hvars slutliga följder vi ännu icke sett. Det var metodismen, som ånyo uppträdde, icke nu endast genom skrifter och traktater, utan genom det talade, lefvande ordet, och äfven denna gång spåras tydligt Försynens fingervisning och ledning. Metodismens motståndare vilja gerna låta påskina, att all metodistisk verksamhet har sin grund i orena bevekelsegrunder, att proselyteringslusten är den egentliga drifffjedern i alla hennes företag, men betraktar man det verkliga förhållandet, under hvilket hon begynt någon verksamhet någonstädes, så skola dessa beskyllningar befinnas vara fullkomligt grundlösa. Historien skall till och med visa att, långt ifrån att drifvas af någon proselyteringslust, hon tvärtom behöft de mest trängande kallelser och tydliga Försynens fingervisningar, innan hon begynt någon ny missionsverksamhet. Enahanda var förhållandet nu.

Några engelska familjer, hvilka voro bosatta i Stockholm och som i hem-

landet tillhört metodisterna, kunde icke låta sig nöja utan själavård, utan önskade för den skull, att en metodistpredikant måtte sändas dem. De framlade sin önskan och sitt behof i åtskilliga bref för deras trosbröder i England, men flera år gingo förbi, utan att någonting gjordes åt saken. Slutligen reser Samuel Owen öfver till England, framlägger saken personligen för wesleyanska konferensen, och detta gör han på ett sådant allvarligt och öfvertygande sätt, att deras begäran bifölls. Likasom i förra fallet, då dr Wrangel personligen lade Wesley på hjertat de amerikanska metodisternas nöd, så nu, hvad brefven icke kunde uträtta, det gjorde den personliga framställningen. Det var således icke någon proselyteringsande, som dref metodismen att ånyo uppträda i Sverige, utan det var helt enkelt ett hörsammande af det macedoniska ropet: »Kom hit öfver och hjelp oss!» och det var hennes pligt, både inför Gud och menniskor, att lyda. Hon hade barn der; de voro utan bröd, utan vård, utan ledning; de ropade på henne för hjelp; hon var ansvarig för deras själar, och illa skulle hon hafva

fattat sin uppgift och ännu sämre fullgjort den, om hon vägrat. Kallelsen var så allvarlig, Guds fingervisning så tydlig, nöden så trängande, att hon, i sanning, skulle hafva svårt försyndat sig om hon lemnat deras bön om en herde utan afseende. Hon gjorde det ej heller. Pastor Stephens vardt sänd, och dermed begynte det 2:dra skedet af metodismens verksamhet i Sverige.

Detta var år 1826. Efter några år hemkallades Stephens, och pastor Scott sändes i hans ställe, och det är egentligen med och genom honom, som saken började väcka uppseende i landet. Gudstjensterna höllos ursprungligen på engelska språket, men han lärde sig snart svenska och begynte då offentligen förmana och predika på detta språk. Och för detta torde ej historien klandra honom, om än samtiden gjorde det. Han kunde ju icke undvika att komma i umgänge och beröring med många svenskar, och det var en ren omöjlighet att han icke skulle hafva någon inflytelse på dem. Man fordrar för mycket och visar dermed, att man icke förstår hvad ens namnet *metodist* innefattar, om man begär, att han borde hafva inskränkt sin andliga

verksamhet till sina egna landsmän endast, men i sitt umgänge med landets folk alldeles förtegat hvad som var främst i hans hjerta. Den anden, som blott älskar sina egna, har icke fått något vackert loford af Kristus. Nej, ett brinnande ljus kan icke annat än lysa. Den, i hvars hjerta Gud har tändt kärlekens eld, kan icke annat än tala med sina vänner och medmenniskor om deras andliga väl, i synnerhet då han är en Kristi tjenare och dessutom ser, att de äro främmande för det lif, som af Gud är. En predikant skulle förneka sin kallelse; en kristen skulle förneka sin kristendom; menniskan skulle förneka sig sjelf såsom menniska, om hon ingen sympati skulle hafva för sina olyckliga medmenniskor och om denna sympati icke skulle uppenbara sig i ord, råd och handling, då hon är i tillfälle dertill. Scott var *menniska, kristen* och dertill *metodistpredikant*, och det var omöjligt att en sådan man skulle tiga. Och han teg icke.

Snart finna vi honom derför offentligen predika på svenska. Fast och bestämd i sin karakter, mild och vänlig i sitt umgängeslif, allvarlig och

anderik i sina predikningar, vann han både uppseende, förtroende oah aktning hos de rättänkande, medan på samma gång hat, ovilja och fiendskap uppblossade mot honom hos de gudlösa. Stora folkskaror trängdes för att höra honom. Med lätt hand och faderlig ömhet behandlade han de slagna och sargade, men oförskräckt och allvarligt afslöjade han ondskans och syndens vederstygglighet, utan afseende på personen. Gud välsignade ordet, och de vanliga följderna uteblefvo icke. Somliga kommo till omtanka, andra förargades. Ibland andra, som under denna tid kommo till tron på Guds Son, var äfven den väl kände C. O. Rosenius. Han plågades af grufliga tvifvel och var hardt nära att helt kasta sig i rationalismens armar, då han besöker Scott i Stockholm och vardt genom honom förd till tron på den korsfäste. Sedan vardt han Scotts förnämste hjelpare och biträde, så länge denne vistades i Sverige, och efter Scotts afresa derifrån hans efterträdare samt hufvudman för den fria, religiösa verksamhet, hvartill Scott gifvit uppslaget, och som under namn af »Fosterlands-stiftelsen» ännu fortgår.

Särskildt vände Scott sitt skarpa, tveeggade svärd med kraft och allvar mot den allmänna dryckenskapslasten, och hans brinnande ord antände mångas hjertan. Han reste vidt och bredt öfver hela landet och höll nykterhetstal allestädes. Många af presterskapet blefvo honom innerligt tillgifna och togo snart verksam del med honom i striden mot detta onda, och många blefvo ock genom honom påverkade till ett högre andligt lif samt en mera evangelisk uppfattning af kristendomen. Och till bevis för det förtroende han vunnit hos presterskapet må nämnas, att när det nya metodistkapellet i Stockholm, numera Betlehems-kyrkan, invigdes, predikade en pastor Brandell ifrån Norrland derstädes på förmiddagen och doktor Thomander, sedermera biskop i Lund, på eftermiddagen.

En engelsk metodist, Samuel Owen, som var bosatt i Stoskholm år 1804, var en bland de första, som i Sverige offentligen ifrade för nykterhetssaken. Stephens upptog frågan med ifver och Scott hängaf sig med alla sina krafter deråt, och några år efter Scotts ankomst, hufvudsakligen till följd af hans verksamhet. stiftades »Svenska nykter-

hets-sällskapet.» Domprosten Wieselgren, på sin tid Sveriges förnämste målsman för nykterheten, har med egen mun sagt författaren, att »Owen, Stephens och Scott voro de ursprungliga nykterhetsifrarne i Sverige och,» sade han, »vi hafva metodismen att tacka för den oöfvervinnerliga kamp, som nu pågår i vårt fädernesland mot dryckenskapen.»

Trots allt motstånd och obehag gick dock den rent andliga verksamheten stadigt fram, och snart fordrade saken att ett kapell måste uppföras. Passande byggnadstomt på Norrmalm inköptes och genom frikostiga bidrag, förnämligast från England, men också från Amerika, uppfördes metodisternas första kapell i Sverige, nuvarande Betlehems-kyrkan. Vid hennes invigning deltogo, såsom redan är nämdt, åtskilliga luterska prester, dermed ådagaläggande sin vänliga sinnesstämning emot Scott och hans verksamhet.

Men det var blott ett fåtal, som var så vänligt sinnadt. Större delen af presterskapet med erkebiskopen i spetsen var afvogt stämdt och betraktade saken med oblida ögon. Icke dess mindre fortfor Scott med sin verk-

samhet, predikande kraftigt icke allenast emot dryckenskapen utan mot hvarje synd, och afslöjade oförskräckt den usla kristendom, som tillät supare, svärjare, spelare, sabbatsbrytare, slagskämpar, ja alla möjliga sedelagens öfverträdare att bära det kristna namnet och kommunicera vid kyrkans altaren. Detta retade presterna än mer, och de intogo gent emot honom en uppenbart fiendtligt hållning. Deras inflytelse stod på spel, och denna måste till hvad pris som helst räddas. De uppträdde derför både offentligt och enskildt emot den nya rörelsen och voro icke så nogräknade på orden, blott ändamålet vans. Så t. ex. yttrade erkebiskopen i ett offentligt tal, att »metodismen passar ej för Sverige;» att »svenskarne, om de blefvo metodister skulle dermed upphöra att vara *svenskar.*» Man vet knappast hvad man skall tänka om sådana yttranden. De låta som en refräng af det verldsbekanta yttrandet af en annan öfverste-prest: »Får denne mannen lefva och verka, så förderfvas hela folket,» eller som ett eko från den gamla, svenska hednatiden: »Hvitekrist passar ej för Sverige.» Hade de emellertid uttalats af en olärd, vanlig men-

niska, så kunde man lemnat dem utan afseende eller betraktat dem såsom bevis på ytterlig okunnighet och kastat medlidsamhetens slöja öfver talaren; men nu, då de komma från svenska kyrkans primas, låter sig detta icke gerna göra. Att han skulle fullt fatta och förstå metodismens innersta afsigt och anda, det kan man icke begära; men att en man, som bekläder kyrkans högsta embete, skulle vara så oförlåtligt okunnig i kyrkhistorien, att han icke vet det metodismen, som då redan var ett mägtigt kyrksamfund både i England och Amerika, hade bevisat sig vara af Gud genom de härliga och välsignelserika verkningar, hon åstadkommit öfver allt der hon blifvit anammad, det kan man icke tro. Metodismen, då den troget framställes, sätter icke blott yxan till roten på alla yttre synder, utan påyrkar äfven, såsom oafvisligen nödvändigt för en sann kristendom, ett rent och rättskaffens lif i kärlek till Gud och alla menniskor, och Scott var nu hennes kraftige och vältalige målsman i Sverige. Wesley säger: »en metodist är en menniska, som älskar Gud öfver allt och sin nästa som sig sjelf,» och Thomeus, i sina

Kyrkoannaler, hvilka tvifvels utan herr erkebiskopen läst, gifver en kort men trogen skildring af metodismen, så att han kunde icke vara okunnig derom. Att för den skull få höra från svenska kyrkans förnämste »själasörjare,» att ett lärosystem, som är afsedt att framkalla ett sådant lyckligt sinnestillstånd, "*icke passar för Sverige,*" utan är *landsförderfligt,* ty detta är egentliga meningen med yttrandet, samt att "*svenskarne, om de blifva metodister, skulle dermed upphöra att vara svenskar,*" det är i sanning förvånande. Voro derför dessa hans yttranden *örligt* menade, så innebära de icke blott en mycket låg uppfattning, utan äfven en grof förolämpning, af svenska national-karakteren, i det de antyda, antingen, att det djuriska och sinliga, särskildt superiet, som oak fått namn af svenska national-synden, ingått så oupplösligt i det *svenska* skaplynnet, att om en svensk blefve metodist och således öfvergaf detta, han dermed också upphörde att vara *svensk,* eller ock att den svenska national-karakteren är oförenlig med kärleken till Gud och nästan.

Huru ogrundade och obefogade dessa yttranden emellertid voro, derom vittna

de tjogtals metodist-församlingar, som nu finnas i Sverige och de tusentals af landets barn, som blifvit metodister. Väl hafva de öfvergifvit superiet och hvarje annan synd, men icke hafva de förlorat det ringaste af sin svenskhet, ty de äro bättre *svenskar* nu, än då de sölade sig i last och synd. Om någonting förädlar national-känslan och förökar kärleken till fosterlandet, så är det då afsky för synden och kärlek till Gud och nästan ligger till grundval för karakteren och är rättesnöret för menniskans handlingssätt; d. v. s. då menniskan är verkligen en kristen. Men erkebiskopens ord voro förestafvade af fiendskap och utkastade på beräkning, och de förfelade ej heller sitt ändamål.

Menniskohjertat i dess naturliga och oförändrade tillstånd är alltid mer eller mindre fiendtligt emot Kristus och sann kristendom, men då det upphetsas af förföljelsens anda, isynnerhet om denna är ikládd en presterlig kropp, då blifver det ofta alldeles ursinnigt och känner ingen gräns för sitt raseri. Så var förhållandet nu. Sinnesstämningen hos folket var långt ifrån vänlig emot den nya rörelsen, och erkebiskopens

ord, så väl som många andra hans medbröders af samma art och syfte, gjöt olja på den slumrande elden. Tidningspressen, med högst få undantag, tog verksam del med presterskapet och missbrukade sin frihet genom att i de mörkaste färger utmåla Scott och hans verksamhet. Scott sjelf stämplades såsom en *jesuit*, en *landsfiende*, hvilken på alla vilkor måste fördrifvas, och metodismen, såsom ett landsfarligt *ondt*, en *pest*, som måste förekommas och utrotas. Teatrarne gåfvo föreställningar, hvari Scott och hans verksamhet på det skamligaste försmädades och vanstäldes. Genom allt detta underblåstes elden och det behöfdes blott en skenbar anledning för att den skulle utbryta i full fart. Anledningen kom snart nog.

I något öfver 12 år verkade Scott i Sverige, och framtidsutsigterna, trots all denna fiendskap, voro i sanning lofvande, då stormen utbrast med sådan våldsamhet, att den borgerliga myndigheten stod vanmägtig inför densamma och Scott tvingades att lemna landet. Det var palmsöndagen den 20 mars 1842. Scott predikade som vanligt i kapellet, då midt under afton-

gudstjensten en pöbelhop inrusade, som med vilda skri och stenkastning afbröt predikan och fördref predikanten. Pöbeln var så stormande och vild, att det var icke ens möjligt afsluta gudstjensten med ett »Fader vår,» uan Scott måste skyndsamt fly och kom med nöd undan in i sina egna rum. Men ifrån den stunden stängdes kapellet och all gudstjenst blef derstädes förbjuden, och det förblef stängdt i 10 år. Nu är det i Fosterlandsstiftelsens händer och begagnas af dess predikanter.

Sinnesstämningen hos folket var så förbittrad, att Scott måste i stor hast lemna landet, och det nästan i smyg. Han kunde icke taga sin familj med sig, utan måste resa ensam. Han afreste med ångfartyget Svithiod till Lübeck, men vågade icke ens visa sig på däck vid fartygets afgång för att vinka ett sista farväl till på kajen stående vänner, för att ej dermed uppväcka ett nytt utbrott af »pöbelvansinne.» Myndigheterna voro alldeles handfallna. De kunde ej kufva stormen. De hade gifvit pöbeln allt för lösa tömmar, och nu rasade den nästan ohejdadt. Sjelfva öfverståthållaren, grefve Lewenhaupt, var nere vid skeppsbron för att se Scott

afresa, men då ingen Scott syntes till ibland passagerarne, lät han kalla Rosenius till sig och sade: »Jag ville blott fråga: har pastor Scott verkligen rest?» »Ja, det har han,» svarade Rosenius. »Är det säkert?» »Ja, det är säkert.» »Det var blott detta, jag ville försäkra mig om.» Troligtvis gick öfverståthållaren hem med lättadt hjerta den dagen.

Närmaste anledningen till palmsöndags-uppträdet föregafs vara, att Scott på en resa i Amerika föregående år hade vid en konferens framstält svenska folkets sedliga tillstånd i mycket mörka färger. Detta hade några der sig uppehållande landsmän i bref till hemmet omtalat och på allt sätt förstorat och vanstält. Tidningarne offentliggjorde dessa bref, bifogade dertill sina egna reflexioner, och mera behöfdes icke för att antända den råa massan. Visst är emellertid, att det, som som egentligen förbittrat folket emot Scott, var hans metodism, hans kraftiga predikningar mot död kristendom, mot alla slags synder och förnämligast dryckenskapen, så att, fastän dessa bref voro *anledningen* till utbrottet, var dock hätskhet emot Kristus och sann gud-

aktighet *sjelfva bevekelsegrunden* dertill.
Tiden strax före och efter Scotts fördrifvande kan med skäl kallas Sveriges »förföljelse-epok» och hvad värre är, den tyckes icke vara *fullt* afslutad än. Snart sagt alla klasser voro beherskade af hätskhet emot kristendomen, der den visade den minsta lifsyttring, och af en bitter fiendskap emot de kristna. Då man läser berättelser från denna tid, synes det som om alla förföljelsens andar blifvit lössläppta i vårt fäderneslands. Hade det varit ett par hundra år tillförene, under katolicismens mörker, så hade man nog fått bevittna månget bål äfven i Sverige. Andan var emellertid den samma. Myndigheterna, uppeggade af presterskapet, gjorde sig till rigtiga bönhasjägare, och arresteringar, böter, fängelse och landsflykt hörde till ordningen för dagen. Ja, det gick så långt, att till och med främmande magter nödgades protestera deremot. Vid ett tillfälle var ett visst länshäkte i norra Sverige alldeles öfverfyldt af fångar, män och qvinnor, hvilkas enda förbrytelse bestod deri, att de brukade kommma tillsammans för att höra Guds ord läsas och talas, samt för att sjunga psalmer till

Herrens pris. Nu voro de verkligen tillsammans, och här hände det förunderliga, att det hus, som var ämnadt för en *röfvarekula,* gjordes till ett *bönhus,* ja, en himmelens port, ty bön och pris hördes dag och natt, och der var ingen, som störde eller skrämde dem. Då polismyndigheterna misstänkte, att sammankomster höllos någonstädes, anstälde de ofta en rigtig razzia, liksom om det hade varit ett spelhelvete eller en syndahåla, bröto sig med våld in i huset och arresterade alla de närvarande. Och det vitsordet måste man gifva dem, att de voro mycket nitiska i detta arbete. Men de lyckades icke alltid. En afton kommo de helt manstarkt till ett visst hus, hvarest det sades att en andlig sammankomst pågick, ty man hade hört psalmer afsjungas. De uppbröto dörrarne och inträngde i rummet, der de visserligen funno en hel mängd menniskor församlade, men somliga af dem sutto kring punschbålen, andra spelade kort, under det alla sjöngo sånger och psalmer, för att dermed smäda religionen. Polisbetjenterna blefvo fullständigt förbluffade, men kommissarien hemtade sig snart och sade helt lugnt: »Mina herrar, jag be-

der om ursäkt. Vi trodde att det var en läsare-sammankomst, men jag ser att ni äro alla goda och sanna luteraner. God natt!»

Icke så särdeles lång tid efter Scotts afresa kommer, på tillsägelse af öfverståthållaren, som dertill blifvit anmodad af presterskapet, sjelfva polismästaren en dag till Samuel Owen och försöker »plöja» med honom för att få veta hvarest de troende nu sedan kapellet stängdes, hade sina »predikningar i husen.» Owen svarade, »att det var icke värdt, att polisen befattade sig med detta folk, så länge den hade så många *skälmar* att efterjaga; ty de, som samlas för att höra Guds ord, störa icke samhällsordningen.»

Sådan var tiden då Scott verkade i Sverige; men pris ske Gud, frihetsandan, som af gammalt haft sin vagga i norden och som för tillfället var liksom kufvad af hatet, gjorde snart sin urgamla magt gällande, och hela den verldsliga tidningspressen fördömde med en mun dessa förföljelser. Emellertid måste Scott fly, och dermed afslöts det andra skedet af metodismen i Sverige.

Men en säd var sådd, som hvarken

pöbelhopar, tidningar, teatrar, prester eller poliser kunde utrota, ty fastän de lyckades att fördrifva såningsmannen, kunde de dock icke förstöra utsädet, hvilket ock snart nog skulle bära rikliga frukter. Det är ju en kristendomens hufvudprincip, att icke blott se på sitt eget bästa, utan ock på sin nästas; och det är äfven ett *hufvuddrag* hos metodismen, att hon verkar icke endast för sitt eget väl, utan ock för andras. Hennes inflytelse har också i öfverensstämmelse härmed alltid varit tvåfaldig. Hon har verkat *inåt* och *utåt*. På samma gång metodismen sökt uppbygga sig sjelf, har hon utöfvat den mest välgörande inflytelse på alla, med hvilka hon kommit i beröring; och följden har varit, att dessa blifvit mera frisinnade, mera evangeliska, mera hängifna åt Gud. Det var detta, som hon egentligen nu uträttade i Sverige och för hvilket också Scotts namn der är numera allmänt älskadt och värderadt. Detta bevisas bäst af den hjertliga välvilja och det allmänna erkännande, som kom honom till del, då han 17 år derefter, i juni 1859, besökte landet. Öfverallt blef han emottagen med kärlek och aktning, och vid sitt besök i

Upsala, der då ett prestmöte hölls, »fick han vid en procession sig anvisad hedersplatsen bredvid Svea rikes erkebiskop.

De närmaste följderna af Scotts verksamhet voro i sanning härliga och stora. Han var den, som satte lif i nykterhetssaken. »Pietisten,» förelöparen till den fria religiösa tidnings-pressen, som nu utvecklats så betydligt, var hans skapelse. Lekmanna-verksamheten, metodismens egendomlighet, hvilken tog ordnadt skick i Fosterlands-stiftelsen, uppsprang ur hans mission; med ett ord: all den fria, andliga lifaktighet och verksamhet, med undantag af baptismen, som sedan 1842 förefunnits i Sverige, är onekligen direkte eller indirekte en frukt af Scotts arbete. »Han var en vägbrytare.» Berg af fördomar blefvo undansprängda och vägen banad för större religions-frihet samt för en mera frisinnad, evangelisk anda inom alla samhällsklasser, och när metodismen för tredje gången uppträdde i Sverige, fick hon också njuta frukterna deraf.

———

TREDJE KAPITLET.

Rev. O. G. Hedström. Erik-jansarne. Svenska metodismens uppkomst i vestern. Rev. J. J. Hedström. Metodismen för 3:dje gången i Sverige. Skolkonventionen i Chicago. Rev. A. Ericson i Stockholm.

Med Scotts fördrifvande ur landet trodde man utan tvifvel att metodismen också för alltid blifvit fördrifven. Tidningarne jublade att pastor Scott med »pick och pack» lemnat Sverige, men jublet kom något för tidigt. Redan var det redskap beredt, som i Herrens hand skulle blifva ett medel till metodismens bestämda uppträdande och fasta rotslående i den förberedda och mottagliga jorden, och äfven häruti se vi tydligt den gudomliga Försynens styrelse och ledning. Ungefär samtidigt, med pastor Stephens' ankomst till Sverige och uppträdande i Stockholm, anlände till New York ett svenskt linieskepp, ursprungligen destineradt till Chili, men som på grund af politiska förvecklingar fått kontra-ordres, och nu i New York försåldes. Besättningen afmönstrades, och ibland dem var en yngling, hvilken hellre än att återvända till Sverige, qvarstannade i

New York. Han kände icke Herren; endast verlden lekte för hans håg; synd och otro hade herraväldet i hans själ och hela hans traktan och diktan gick ut på de ting, som denna verlden tillhöra. Men Herren fann honom och han blef ett utkoradt redskap att verka Herrens verk. Underliga äro Herrens vägar, och hvem kan utransaka dem!

Tre eller fyra år efter Scotts fördrifvande begynte den egentliga inflyttningen från Sverige till detta land. Den hade sin förnämsta orsak i religionsförföljelse. Liksom »pilgrimsfäderna» kommo till detta land, icke egentligen för verldslig vinnings skull eller för att förbättra sina timliga omständigheter, utan fast mera för att undfly förföljelsen och för att få här i frihet efter sitt samvetes öfvertygelse dyrka Gud, så var också förhållandet med de första svenska emigranter, hvilka i något större antal kommo hit. Dessa voro de s. k. »Erik-jansarne,» till största delen hemmahörande i Vestmanland, Dalarne, Gestrikland och Helsingland. De voro utan tvifvel upprigtiga i sin gudsfruktan, ehuru de hade inkommit på svåra afvägar. Erik Jansson föregaf sig nemligen vara en af

Gud sänd profet, det »enda ljuset,» och genom sitt kraftiga uppträdande, ty han var en väldig talare, vann han på en kort tid tusentals anhängare bland allmogen i ofvannämda provinser. Han förkastade alla andra andliga böcker och skrifter, utom biblen och naturligtvis sina egna, samt påbjöd att de, såsom varande ett gift och en snara för själarne, skulle uppbrännas. Påbudet hörsammades med hänförelse och stora bokbränningar företogos i de norra länen. Härigenom retades allmänna sinnesstämningen ännu mera emot honom och hans anhängare, och de måste fly landet. De kommo hit i stora skaror under åren 1845, 46 och 47, och när de landstego i New York möttes de genast af en ömhjertad, välvillig, lefvande svensk prest, hvilken med goda råd och upplysningar sökte hjelpa dem både i timligt och andligt hänseende. Några af dem igenkände Herdens röst och lyssnade dertill, blefvo räddade från sin förvillelse och lyckliggjorda i Gud sin Frälsare; men de flesta hånade och fördömde honom bittert, och missförstående orden i Uppb. 12: 18, kallade de honom: »Draken på hafvets

sand.» *) Denne man var den omtalte ynglingen, hvilken Herren för många år sedan vunnit och som nu var beredd att med lifvets evangelium möta och välkomna den svenska emigrationen, pastor O. G. Hedström. Såsom han var den förste svenske metodistpredikant i verlden, har han också icke utan skäl blifvit kallad den »svenska metodismens fader.» Han var också verkligen i ordets ädlaste betydelse en fader för de unga svenska metodistpredikanter och församlingar, som snart uppstodo i landet, och af alla, som personligen kände honom, hålles hans namn i den djupaste vördnad. Han sjelf har för några år sedan ingått i sin Herres och Mästares hvila, men det verk, som han gaf impuls och väckelse till, fortgår i oafbruten och oöfvervinnlig kraft.

I flera år fortfor den jansonistiska emigrantströmmen, och snart var ett stort nybygge, Biskop Hill, bildadt på de rika prairierna i Henry county,

*) I vår vanliga svenska bibel finnas orden i Uppb. 12: 18, och lyda: »Och han (draken) stod på hafvets sand.» I grt. utgöra de 1:sta versen i 13:de kapitlet och lyda sålunda: »Och jag (Johannes) stod på hafvets sand.»

Illinois. Men äfven der, i den då så aflägsna vestern, hade Herren ett redskap, pastor J. J. Hedström, som tog emot dem med sanningens eviga evangelium på deras eget modersmål. Denne man var broder till pastor O. G. Hedström i New York, och hade genom honom för åtskilliga år tillbaka blifvit förd till Herren. Han hade bosatt sig i Illinois, innan ännu någon menniska drömde om någon svensk emigration dit, och dref sitt yrke såsom smed. I besittning af stora naturliga talanger och talaregåfvor samt dessutom fyld af den »kärlek, som utkastar räddhågan,» befullmägtigades han såsom lokal-predikant och predikade mycket bland amerikanarne, af hvilka han också var högligen älskad. Redan så tidigt som 1839 verkade han på detta sätt i Illinois, hvilket en af hans fullmagter, nu i antecknarens ego, förnyad af qvartalkonferensen för Cantonkretsen, Rock Islands distrikt, den 29:de augusti 1839, och kontrasignerad af Henry Summers, p. ä., intygar. Några år senare flyttade han till Knox county, och var en bland dem som anlade den lilla staden Victoria, hvarest han bodde då de första svenskarne anlände till

Illinois. Under sin långa vistelse och sitt myckna predikande bland amerikanarne hade han emellertid förglömt modersmålet, så att han knappast kunde göra sig förstådd, då han uppsöktes af de nykomna landsmännen. Men det dröjde icke länge förr än han blef herre öfver sitt modersmål igen, och snart egnade han sin tid och sina krafter uteslutande åt Guds verk ibland svenskarne.

Många voro de lidanden och vedervärdigheter, som denne Herrens tjenare hade att genomgå i sin beröring med Erik-jansarne; men stora och sköna voro också de segrar, som han vann. Många lemnade nemligen kolonien och nedsatte sig i de kringliggande byarne och städerna, och de, som då gerna anammade Herrens ord, blefvo första början till den första svenska metodistförsamlingen i vestern. Bland dem voro också några af den svenska metodismens första predikanter. Den första svenska metodist-gudstjensten i vestern hölls den 15:de december 1846 i ett litet stockhus, i skogen söderut från Victoria, Knox county, Illinois. Då bildades den första klassen, der hölls den första nattvardsgången, och hela

hopen bestod af *fem* personer. Blott en af de då närvarande lefver än, neml. vår älsklige broder, rev. Peter Newberg; de öfriga äro för länge sedan hädangångna; en af dem dog i samma hus, der den första klassen bildades, och ligger begrafven under några lummiga träd strax dervid. Men äfven detta lilla frö, obetydligt och ringa, som det var för menniskors ögon, har Gud rikligen välsignat. Det har vuxit upp och blifvit ett stort träd, och dess grenar sträcka sig nu öfver hela vestern, ja, ända till Stilla hafvets stränder. Det är Guds verk och är underligt för våra ögon.

Den väg, som Erik-jansarne brutit, beträddes snart af andra. Emigrationsfebern grep allt mera omkring sig i fäderneslandet och stora skaror började att utvandra äfven från andra trakter. Det var icke egentligen religionsförföljelse, som bevekte dessa att flytta till den nya verlden, utan fast hellre ett lofvärdt begär att förbättra sin timliga ställning. De nedsatte sig förnämligast i Knox och Henry countier, i och omkring Galesburg och Andover. Härigenom ökades pastor Hedströms arbete betydligt, ty dessa hans lands-

män voro bokstafligen såsom »får utan herde,» och han nödgades helt och hållet egna sig åt predikoverksamheten. Och han var i sanning icke overksam. Han uppsökte de fattige invandrarne i deras låga hyddor och predikade lifvets ord för dem öfverallt, hvarest han kunde få åhörare. Han var icke en man, som skonade sig sjelf; utan bittida och sent, natt och dag, i köld och värme, i regn och solsken, fann man honom i vingården; men till följd af detta outtröttliga arbete och de kroppsliga lidanden han genomgick, sedan partisinnet upphetsades, då han ofta icke kunde få hus för natten i det värsta oväder, föll han för liemannen i sin bästa mannaålder. Fridsam och hjelpsam som han var, är hans namn ännu såsom en utgjuten salva för mången bland de äldsta »settlarne.» Ej heller var hans arbete förgäfves; ty redan 1849, *innan* ännu någon svensk-lutersk prest eller svensk-lutersk församling fans i dessa trakter, funnos små svenska metodist-församlingar i Victoria, Lafayette, Galesburg och Andover, hvilka alla tillkommit genom hans verksamhet. Tecknaren af denna skildring ingick i svenska metodistför-

samlingen i Galesburg, i januari månad, 1850.

Sålunda slog den svenska metodismen rot både i öster och vester och det var här, som Herren beredde de redskap, som skulle förnya hans strid i gamla Sverige. Och detta var ju också naturligt. Hundratals af Sveriges barn hade genom metodismen anammat sanningen till lifs, och brinnande i denna sin första kärlek skrefvo de hem till slägtingar och vänner, omtalande hvad Gud med deras själar gjort hade och huru lyckligu de voro i sin nyfunna frid. Andra åter, isynnerhet sjömän, omvända till Gud i Betelskeppet i New York, reste personligen hem och begynte tala om den nåd, som dem vederfaren var och förmana till Guds rike. Bland dessa sjömän voro August Olson och Bengt Börjeson från Halland, numera predikanter i Minnesota, C. Levander och J. Lindquist från Gotland, Jonas Östlund från Gefle, nu predikant i Dakota, samt många andra. Vid de andaktsstunder, som dessa bröder höllo, hvilka merendels icke voro annat än endast bön, sång och samtal, samlades ofta ofantliga skaror, och både väckelser och omvändelser timade nästan

hvarje gång. På detta sätt begynte metodismen för tredje gången i Sverige. Det var alls icke något organiseradt försök, det var icke något proselytmakeri, det förefans icke den aflägsnaste afsigt att bilda något kyrksamfund; nej det var endast den naturliga känslan för vänners, föräldrars och syskons andliga väl, nu lifvad och upptänd af Guds kärlek, som dref dessa hafvets söner hem och som förestafvade de tusentals bref, som oupphörligt flögo öfver till de kära hemmen i den höga norden. Men det var omöjligt att ett sådant kärleksverk skulle blifva utan verkan. Många väcktes derigenom till bekymmer om sitt eviga väl; många kommo till djupare insigt i gudomliga ting och började mera odeladt läsa och ransaka Herrens ord, och från flera ställen, såsom t. ex. Vestervik, Gotland, Göteborg, etc., sändes de mest enträgna bönebref, dels till styrelsen i New York, dels till pastor Willerup i Köpenhamn, som då var superintendent öfver kyrkans missioner i Danmark och Norge, om att någon metodist-predikant måtte sändas dem. Men så fjerran var tanken hos vederbörande på någon missions bildande i Sverige, att ingenting

verkligt gjordes deråt på många år. En kolportör hade visserligen varit anställd i kalmartrakten redan flera år tillförene, men han kallades snart till Norge och fältet lemnades. Den gode brodren, vare sig af öfverdrifven försigtighet eller af andra bevekelsegrunder, det må vara osagdt, hade knappast låtit förstå att han var metodist, och för den skull vardt föga eller alls intet genom denna verksamhet uträttadt. Men det macedoniska ropet från Sverige kunde icke »tigas ned.» Kyrkan tvingades att höra. Bref på bref, det ena allvarligare än det andra, anlände och ändtligen sändes A. Cederholm, 1865, till Gotland och J. P. Larson, 1866, till Göteborg. Cederholm grep genast efter sin ankomst till Visby saken an med nit och allvar, och efter en kort tid hade han också omkring sig en liten krets af troende. Söndagsskolan i synnerhet blomstrade kraftigt under hans och hans makas ledning, och redan 1866 ingingo bröderna till kungl. maj:t med en petition om att få bilda en sjelfständig metodist-församling. Denna petition beviljades icke, emedan de hade icke iakttagit de bestämmelser, som lagen föreskref med

afseende på sådana, som önskade utgå ur statskyrkan för att öfvergå till annat kyrksamfund. Verksamheten fortgick emellertid oafbrutet, kraftiga dörrar öppnades mångenstädes på landet och utsigterna voro lofvande, då Cederholm, till följd af bröstlidande, måste upphöra med predikande och slutligen afled i mars månad, 1867. Detta var ett hårdt slag för den unga missionen, men Herrens tankar äro högre än våra, och fastän han »begrafver sina arbetare, så fortsätter han dock sitt arbete.» En ung broder Palm, som varit anstäld i Köpenhamn såsom kolportör, sändes till Cederholms hjelp under hans sjukdom och tog hand om den lilla skaran efter hans frånfälle, så att det verk, som Cederholm begynt, vardt icke alldeles omintetgjordt. Och på sommaren 1867, då antecknaren häraf besökte Visby, fann han en skara lefvande själar, till största delen Cederholms barn i Herren, hvilka sedan blefvo stammen till den starka metodistförsamling, som nu finnes der.

Larsson ankom till Göteborg sent på hösten 1866, men någon verklig verksamhet begyntes icke förr än sent på våren, året derefter. Han predikade

visserligen under vintern här och der i husen, i Haga, Majorna och Mölndal, och understundom på baptistsalen, men verksamheten ådrog sig ingen vidare uppmärksamhet. Anledningen härtill var förnämligast den, att salen, som blifvit förhyrd föregående år, då dr Durbin på sin resa till Norge besökte platsen, icke vardt i ordning förr än mycket sent på våren, 1867, så att någon regelbunden verksamhet var icke möjlig. Men sedan salen vardt inredd, predikades derstädes reguliert hvarje söndag, hvarmed ock saken tog en annan färg och hållning.

På sommaren 1867 erhöll han till biträde S. Hansson, till börden svensk, men som i flera år vistats i Norge och blifvit förd till Herren derstädes. Hans arbetsfält skulle egentligen vara Valda och Släps socknar i Halland, hvarest ett antal själar genom ofvannämda A. Olsons och B. Börjesons arbete blifvit omvända till Gud; men han skulle också vid tillfälle biträda Larsson i Göteborg. Dessa bröders sändande till Sverige var emellertid ett stort och kraftigt steg framåt, men mera måste göras, och detta tog Herren sjelf hand om.

År 1866, då Metodist-episkopal kyr-

kan firade sin hundraårsfest, tilldrogo sig händelser inom den svenska metodismen i Amerika, hvilka i sina omedelbara följder skulle hafva en ingripande inflytelse i hennes ännu kraftigare och mera bestämda uppträdande i Sverige. En skandinavisk predikant-skola var då dagens brännande fråga, och i och för denna frågas afgörande var en skandinavisk metodist-konvention sammankallad i Chicago. Detta var i oktober, 1866. Vid denna konvention beslöts en sådan skolas upprättande, och rev. Alb. Ericson bestämdes till lärare i svenska språket, men för att bättre förbereda sig till detta värf, sändes han ofördröjligen till Sverige, för att derstädes under vintermånaderna genomgå en kurs i svensk literatur. Han anlände till Stockholm något före jul och vistades der till påföljande maj, då han efter fullbordadt värf återvände till Amerika. Denna hans sändning till Sverige hade icke den ringaste hänsyn till någon missions bildande derstädes, dock blef han genom Guds ledning ett kraftigt redskap till metodismdns bestämda uppträdande i Stockholm. Han hade vistats der en längre tid, ifrigt sysselsatt med sina studier,

innan han hade tillfälle att i sin födelsestad få predika evangelium. Slutligen vardt han anmodad att predika i baptistkapellet. Detta gjorde han. Ryktet, att en metodistpredikant hade predikat der, spordes snart, då några, som genom bref, böcker och samtal med från Amerika på besök i hemmet varande metodister, hade fått en liten bekantskap med metodismen och nu innerligt längtade efter mera, uppsökte honom. Dessa, utan att egentligen vara metodister, kunde icke låta sig nöja med den föda, som erbjöds dem, hvarken i statskyrkan, af kolportörerna eller af baptisterna, utan hade för den skull sina egna möten i en liten sal vid den s. k. Benikebrinken, i staden. De inbjödo Ericson att predika der, och — han gjorde det. Ryktet om den kraftige och vältalige metodistpredikanten i Benikebrinken spred sig som en löpeld genom staden, och ofantliga skaror skockade sig der för att höra honom. Den lilla salen, så väl som angränsande rum och förstuga voro mången gång öfverfulla flera timmar förr än predikan skulle börja, och äfven trappor samt gatan utanför huset voro ofta fullpackade af menniskor,

ifriga att höra detta *för dem* nya evangelium. Det hände rätt ofta att många af de s. k. bättre klasserna, damer isynnerhet, hade matknyten med sig och qvarstannade på salen från middagspredikan till aftonpredikan för att försäkra sig om rum, sålunda väntande tåligt i fyra eller fem timmars tid för att få höra det eviga lifvets ord. Många som stå fast i tron ännu i dag, blefvo här sant omvända och ihågkomma med glädje de saliga stunderna på salen i Benikebrinken. Sångförening bildades, söndagsskola organiserades och en god grund lades för ett välsignadt verk. Några af de bröder, som uppsökte Ericson och inbjödo honom att predika der, äro nu framstående predikanter i kyrkans tjenst och hafva bevisat sig vara trogna vittnen för Herren Jesus Kristus. Folket önskade allmänt att Ericson måtte få stanna hos dem, men Herren hade annorlunda beslutat. Bref till styrelsen i Amerika, omtalande förhållandet i Stockholm och anhållande om Ericsons qvarstannande, hade blifvit afsända, och kyrkan, som redan tagit några steg, såsom förut nämts, till missioners bildande i Sverige, tvekade icke vid dessa uppenbara Försynens

fingervisningar, att taga ett steg till och hissa sin flagga äfven i hufvudstaden. Vännernas i Stockholm bön och önskan beviljades, men då svaret kom från biskop Janes med order till Ericson att stanna, var han redan på Atlanten på återresa till Amerika. Emellertid vardt marken röjd, isen bruten och vägen öppnad för ett stort och kraftigt Herrens verk, som, vi hoppas det, icke skall sluta förr än metodismen är framgångsfullt planterad i hvarje stad, socken och by i Sverige.

FJERDE KAPITLET.

Molnfläckar. En händelse, som ser ut som en tanke. Witting reser till Sverige. Biskop Kingsley i Stockholm. Witting sändes till Göteborg.

Ehuru kyrkan först genom Cederholms och sedan denom Larssons sändande till Sverige hade satt sin hand till plogen och nu ytterligare genom sin order till Ericson visade sig beredvillig att med kraft fortsätta verksamheten, så voro dock utsigterna för vännerna i Sverige ingalunda lofvande. Cederholm var död och Ericson hade rest. Dessa tvenne händelser, följande

tätt efter hvarandra, voro icke egnade att uppmuntra eller höja modet hos de få vännerna. Fienden fröjdade sig och profeterade att metodismen aldrig kunde vinna fast fot i Sverige. »Sen I icke,» sades det, »att Gud sjelf är emot eder sak. Hade det varit hans vilja att metodismen skulle predikas här, hvarför bortryckte han då Cederholm? eller hvarför kom icke brefvet ifrån biskopen fram innan Ericson reste? Alla edra planer och tillgöranden hafva misslyckats, ty Gud sjelf är emot eder». Menskligt att döma såg det också besynnerligt ut, men han som heter »Underlig» och som leder menniskornas hjertan såsom vattubäckar, han visste nog hvad han ville göra, ty då alla menskliga planer och beräkningar sveko, så ingrep han sjelf på det kraftigaste i saken medels sin egen underbara ledning och skickelse.

På samma dag, den 1 maj 1867, som de gråtande vännerna i Stockholm följde Fricson till stationen för att bjuda honom ett sista farväl, utan någon förvissning om att någonsin mera få höra en metodistpredikant,

kom en svensk gentleman, mr Johnson, trävaruhandlande i Chicago, hvilken icke ens var medlem af metodistkyrkan, upp på tidningen Sändebudets kontor i Chicago och frågade dess redaktör, om han ville resa till Sverige. Tecknaren af denna skildring var då för andra gången Sändebudets redaktör. Det hade länge varit mitt hjertas innerligaste önskan, att ännu en gång få återse fosterjorden och särskildt min gamle fader, hvilken ännu lefde, men brist på medel hade gjort saken omöjlig. Mr. Johnson sade: »Jag har i tankarne att resa hem till Sverige om två eller tre veckor, men jag vill hafva sällskap på resan. Vill du följa med? Jag betalar alla reskostnader, både dit och tillbaka igen.» Tillbudet omfattades med glädje och tacksamhet; men utsigterna att det skulle kunna förverkligas voro ganska ringa, bunden som jag var vid Sändebudet. Jag framlade emellertid saken i bön till Gud, fullt förvissad om att alla hinder skulle undanrödjas, om det var hans vilja att resan skulle företagas. Den kin-

kigaste frågan var att få en passande redaktör för Sändebudet, men äfven härmed halp Herren, och mr C. O. Lundberg, hvilken redan tillförene varit biträdande redaktör för tidningen, men som nu var utan någon slags anställning, åtog sig att under min frånvaro redigera tidningen, och dermed vardt det förnämsta hindret undanröjdt. De öfriga förberedelserna voro snart gjorda, och sedan jag erhållit mina förmäns tillåtelse, afreste jag från Chicago den 20:de maj till Göteborg, i sällskap med ofvannämde mr Johnson.

I tjugu år hade jag varit borta från fosterlandet, och öfver tjugotvå år hade försvunnit sedan jag, en ung och oerfaren yngling, lemnade föräldrahemmet, men under denna tid hade händelser timat, hvilka totalt ändrade hela min lefnadsrigtning. Då jag lemnade hemmet var jag främmande för Gud samt betraktade kristendomen endast såsom ett väl genomtänkt system att hålla massorna i tygeln och hade icke den ringaste idé om dess gudomliga ursprung och magt att

förändra menniskan. Men vid ett skeppsbrott, som jag led hösten efter min afresa från hemmet, fick jag så ögonskenligen se religionens kraft, att mina rationalistiska idéer försvunno som dimman för vinden och jag beslöt, om Herren räddade mitt lif att söka och erhålla denna kraft. Räddad ur faran glömde jag för en tid, i likhet med många andra, mina löften och beslut, men mina rationalistiska bojor voro för alltid slitna, och tiden kom, då äfven jag kunde fröjda mig i en lefvande erfarenhet af Herrens frälsande nåd och kraft. Det kan derför bättre förstås än beskrifvas med hvilka känslor af tacksam glädje, denna resa företogs. Hela afsigten var endast att göra ett kort besök, för att ännu en gång i lifvet få tala med fader och syskon, och tanken på att stanna i Sverige var så fjerran från mitt hjerta, som öster är från vester. Kyrkan hade platt ingenting att skaffa med denna resa; ingen kyrklig myndighet hade anmodat mig, hvarken direkte eller indirekte dertill; utan så väl dess anledning som närmaste följ-

der voro ögonskenligen en Försynens skickelse och skall någon klandras, så må klandret falla på honom, som genom sin underbara ledning öppnade vägen, just då alla menskliga planer och beräkningar tycktes slå fel. Han som ömt vårdar sig om sina barn och till och med hör korpungarnes rop efter föda, han hörde ock vännernas i Stockholm böner, ty precis på *samma dag*, som Ericson lemnade Stockholm, vardt »denne elände» tillfrågad om han »ville resa till Sverige.» Somliga torde kalla detta en slump, en händelse; jag kallar det en Försynens skickelse eller som den odödlige Geijer sagt: «en händelse, som ser ut som en tanke;» ty det var nog han, hvars tankar äro långt högre än våra tankar, som tillstälde denna händelse, och den agent, som han begagnade dertill, var dessutom alldeles opartisk och totalt obekant med vår kyrkas sätt att gå till väga i sin missionsverksamhet.

Vi anlände till Göteborg veckan före midsommar och jag uppsökte der genast broder Larsson, hvilken på det

vänligaste helsade mig välkommen. Min första text i Sverige var 2 Kor. 5: 17, »Hvar nu någon är i Kristus Jesus, så är han ett nytt kreatur; det gamla är förgånget, si alla ting äro nya vordne,» och predikan hölls på en liten sal vid Gröna gatan, Majorna, hvarest omkring ett tjugutal menniskor voro församlade. Vistelsen här var imellertid kort, och tagande farväl af mr Johnson, som afreste till Norrland, styrde jag kosan till Skåne, hvarest mina anhöriga bodde. Här stannade jag i ungefär fjorton dagar och fick derunder tillfälle att predika åtskilliga gånger, så väl i min födelsestad, Malmö, som i missionshuset i Lund. Dessa tillfälliga möten voro icke förgäfves. Åhörarnes antal ökades för hvarje gång, så att till sist de med möda fingo rum i det ganska stora missionshuset. Många yngre prestmän och prestkandidater voro närvarande, och jag känner specielt några, som vid dessa tillfällen vunnos för Herren och som sedan icke tvekat att bekänna sin Herre och Frälsare. Under vistelsen i hemmet besöktes äfven Köpen-

hamn, och der sammanträffade jag helt oförväntadt med biskop Kingsley, som då var stadd på sin visitationsresa till de europeiska missionerna. Hafvande hört om den rörelse, som genom Ericsons verksamhet uppstått i Stockholm, ämnade han sig nu dit, för att på ort och ställe taga närmare kännedom om förhållandet, och uppmanade han mig att möta honom derstädes. På resan dit besökte jag Wisby, hvarest jag stannade några dagar och fann en liten hop af troende själar, hvilka genom Cederholms arbete blifvit vunna för Kristus. De voro glada i Herren, men något nedslagna öfver Cederholms frånfälle och liksom undrande huruvida missionen skulle fortsättas eller ej. Cederholms verksamhet hade varit ganska kort, men den hade burit frukt. Jag kände mig styrkt ibland dessa vänner, ty de hade druckit ur samma källa och lifvades af samma anda, och vi kände att vi voro ett i Herren. Alexander Palm, »den hjertlige och kärleksfulle Palm,» var deras ledare, och med de gåfvor Herren gifvit honom skötte han den lilla hjorden troget.

Han vann flera med sitt kärleksfulla väsende än med sitt tal, ty gåfvorna voro små, men kärleken stark. Han är ett slående exempel på, att det »icke är genom här eller magt, utan genom Herrens Ande,» som Herren vinner sina segrar: menniskors förande till Kristus. Han har nu gått in i sin Herres glädje och fröjdar sig för evigt i den eviga kärlekens solljus.

På bestämd dag mötte jag biskop Kingsley i Stockholm, och medan jag var der fick jag flere gånger tillfälle att predika på den beryktade salen i Benikebrinken. Folktilloppet var stort, trängseln förfärlig, men Gud var med i kraft och välsignade sitt ord. Biskopen talade äfven till folket, och pastor Willerup tolkade, och efter gudstjenstens slut qvarstannade en del af bröderna, hvilka allvarligt och bevekande bådo att en missionär måtte sändas till Stockholm. Illa i sanning skulle Kingsley hafva uppfylt sin biskopliga pligt, om han vägrat detta, isynnerhet då han med egna ögon och öron såg och hörde, hvilken törst och hunger det var hos folket efter Guds lefvande ord,

och han vägrade icke heller. Efter åtskilliga ganska närgående frågor med hänsyn till bevekelsegrunderna för deras begäran, lofvade han dem en predikant, och A. J. Anderson bestämdes och kallades. Vid samma tillfälle beslöts äfven att Larsson, som varit stationerad i Göteborg sedan föregående höst, skulle sändas till Visby, och på tillfrågan af biskopen, om jag ville stanna i Sverige, svarade jag obetingadt ja, hvarpå jag förordnades till Göteborg. Detta var i slutet af juli 1867, och hastande tillbaka till Amerika för att afhemta min familj, ankommo vi till Göteborg i början af november, samma år.

FEMTE KAPITLET.

Metodismen i Göteborg. Motstånd. Framgång. En episod. Förening bildas. Metodismen i Stockholm. Anderson kallas, men kan ej komma. Johan Kihlström. Kraftiga väckelser. Stort motstånd. Första vaknatten. Första metodist-episkopal-församlingen i Sverige organiseras. V. Witting utnämnes till superintendent. Kihlström inträder i verket. D. S. Sörlin. Karlskrona. Första predikantmötet.

En missionär hade visserligen varit stationerad i Göteborg sedan föregående höst, men verksamheten hade icke bedrifvits med någon särdeles kraft, ej heller voro de få vänner, som funnos, organiserade i klass. Predikosalen i staden vardt nemligen icke färdig till begagnande förr än sent på våren, så att föga eller intet hade uträttats der, hvarför ock saken icke heller vunnit någon vidare uppmärksamhet. Men detta skenbara lugn förebådade endast den storm, som snart skulle utbryta. Det blef snart oro i motsatta läger. Hade den föregående missionären betraktats med jemförelsevis blida och vänliga ögon, så gestaltade sig förhållandet helt annorlunda nu. Man an-

tog naturligtvis, eftersom en missionär kallats från Amerika, att det nu var fullt allvar med missionen, hvadan man ock, redan innan han ännu anländt, hade hållit flera rådplägningar för att på bästa sätt motverka och om möjligt fördrifva »den farliga metodisten.» Somliga föreslogo att man borde genast vid hans ankomst utmana honom till offentlig debatt, tänkande troligen att på detta sätt lätt kunna nedsabla honom och blotta metodismens förmenta villfarelser, men män med gudsfruktan, lärdom och erfarenhet, såsom t. ex. doktor Fjellstedt m. fl., omintetgjorde detta förslag och rådde i stället till fördragsamhet och kärlek.

Ryktet förde emellertid genast dessa planer och rådplägningar till den nye missionärens öron, men häraf lät han sig hvarken nedslå eller afskräcka, utan befallande saken i Herrens hand, hvilkens den ock var, utvecklades oförskräckt och oförtäckt metodismens fana: »utan helighet skall ingen se Herren.» Och talande ett ord, som icke kunde missförstås och

som icke såg igenom fingrarne med någon slags synd, utan framhöll i sitt rätta ljus så väl egenrättfärdigheten (fariseismen) som lösaktigheten (antinomismen), utbröt snart det bittraste motstånd och partisinne, och folket varnades både offentligt och enskildt för den nya villoläran. Det var hvarken statskyrkans prester eller de ogudaktige, som upptände och underblåste partielden nu, utan det var de s. k. evangeliske, hvilka sjelfva ville gå och gälla för att vara sanna kristna och som derför, skulle man tro, borde visat en mera kristlig anda. De hade ingen magt eller myndighet att direkte hindra verksamheten, men på enskild väg i familjerna och offentligt i deras missionshus och sammankomster ådagalade de ett nit, som visserligen var stort, men långtifrån visligt och ännu mindre kristligt. Så snart de fingo veta, att någon person, som de vågade sig på, hade en eller annan gång besökt »metodistsalen» eller kommit till allvarligt bekymmer om sin frälsning, voro de ej sena att uppvakta med sina besök och

på alla sätt söka förmå den samma, att ej mera hafva något med metodisterna att skaffa. Och liksom det ju i allmänhet är lättare att *binda* än att *lösa*, lättare att *nedrifva* än att *uppbygga*, så lyckades de tyvärr allt för ofta, och mången själ, som var hardt nära frigörelsen i Kristus, blef genom dem invaggad i fördomar och ånyo insnärjd i otro. Den förnämste ledaren, ja sjelfva själen i detta motstånd, var, sorgligt att tänka, en f. d. norsk metodist, som i harm öfver att han icke kunnat blifva predikant ibland metodisterna i Norge, hade öfvergått till ny-luterianismen och nu var dess förnämste talare i Göteborg. Men slutresultatet på allt detta blef det samma här som alltid. Genom dessa beständiga förmaningar och varningar vardt saken endast så mycket vidsträcktare annonserad, och många lockades derigenom till att gå och höra för sig sjelfva, hvilka kanske annars aldrig skulle kommit när oss. Åhörareskaran var ganska liten under de första söndagarne, men den ökades för hvarje vecka, och fram mot

jultiden var salen fyld af menniskor redan en timma innan gudstjensten skulle börja, så att många måste återvända hem, emedan de icke ens kunde tränga sig in. Herren var med i frälsande kraft; många väcktes till omtanka om sina själar och många funno den frid, som endast Jesus gifver; och trots motstånd och strid gick saken stadigt fram.

Icke blott i husen och vid sina egna möten sökte motståndarne hindra verksamheten eller uppegga folket emot den, utan de voro äfven djerfva nog att uppträda vid våra sammankomster, ehuru detta ofog slutade snart, ty de märkte genast att de drogo det kortaste strået. En söndagsafton på nyåret 1868, då salen var alldeles fullpackad af menniskor och då Herrens Ande under ordets predikan hade mägtigt hvilat öfver folket och sökt många, timade följande: En inom Göteborgs samhälle annars mycket aktningsvärd och aktad man — namnet må vara osagdt, ty han har ådagalagt ett helt annat sinnelag emot metodismen under de se-

nare åren — försökte neml. efter gudstjenstens slut att tillställa någon villervalla. Salen var full af folk, och ifrågavarande person stod i trängseln längst bort. Knappast var lofpsalmen afsjungen och välsignelsen utsagd, förr än han utropade med hög röst: »Sjung denna vers ur svenska psalmboken:

De stolta andar dämpa ned,
Som, snabba efter tidens sed
Att föra nytt på banen an,
Förfalska så din lära sann.»

Folket häpnade för ett ögonblick. Men det var endast för ett ögonblick; ty snabbare än tanken utropade predikanten, som fullt väl förstod afsigten: »Nej, sjung:

Pris ske Gud för religionen»;

hvarpå hela församlingen, ledd af sångkören, ögonblickligen instämde och afsjöng sången, och det med sådan lust och lif, att motståndarnes munnar fullkomligt tillstoppades och de lemnade salen med hängande hufvud och nedslaget mod. Afsigten var tvifvels utan att släcka den eld, som var tänd, men planen misslyckades totalt; elden tog i stället starkare fart,

och från det hållet oroades vi aldrig mer.

Många episoder af liknande art eller utvisande en ännu bittrare anda, kunde omtalas från denna tid, men vårt inskränkta utrymme tillåter det icke. Vare det nog sagt, att det var stormiga tider, dessa tider, då metodismen grundlades i Göteborg. Mörkt och hotande såg det ut mången gång och det behöfdes i sanning tro på Gud och sanningen för att icke gifva efter för missmod eller duka under i striden, men Herren den evige halp; själar väcktes ur synden, själar vunnos för Kristus, och trots det hårdnackade motståndet kunde redan näst följande 13 januari en förening bestående af 35 medlemmar organiseras, hvilken vid årsmötet i Stockholm påföljande sommar förökats till 94. Ja, metodismen planterades härstädes i storm och strid, och de barn, som föddes, voro också välskapade och friska och veko ej heller en hårsmån i kommande pröfningar och strider.

Vi hafva redan sett att biskop Kingsley vid sitt besök i Stockholm lofvade

vännerna derstädes en predikant. Verket i Stockholm hade genom A. Ericsons arbete fått en kraftig och varaktig form och det var nödvändigt att ditsända en man med talanger och erfarenhet, för att öfvertaga ledningen. En sådan man var rev. A. J. Anderson af Central Illinois konferensen, och han bestämdes samt kallades. Vid Central Illinois konferensens årsmöte i Monmouth, Ill., på hösten 1867, erhöll konferensens ordförande, biskop Ames, telegram från New York att utnämna Anderson för Stockholm, hvilket ock skedde, men af skäl, hvilka tvifvels utan för honom voro fullt giltiga, sade han sig ej kunna antaga kallelsen. Underrättelsen härom gjorbe vännerna i Stockholm mycket nedslagna. De hade på biskopens inrådan förskaffat sig en annan sal på söder, i ett stort hus vid Volmar Yxkullsgatan, hvilket enligt sägen ursprungligen varit ett af drottning Kristinas, den store Gustaf Adolfs dotter, sommarpalats, och i samma hus var äfven en våning, hyrd för hans räkning. De hade i sin fattigdom gjort

ganska betydliga uppoffringar för att inreda salen, och nu, då han icke kunde komma och sålunda deras förhoppningar ånyo gäckades, blefvo de mycket modfälda, och detta så mycket mera som motståndarne derigenom tycktes få »vatten på sin qvarn» och sade: »eder sak är icke af Gud, annars skulle väl icke hans tjenare vägra att gå dit de blifva sända.»

Men saken *var* af Gud och derför gick den också framåt, trots dessa skenbara motigheter, och det med förvånande kraft. Gud hade ett troget vittne der, som ehuru han icke ännu var anstäld i missionens tjenst, dock sparade hvarken tid eller möda att vidmagthålla saken. Denne man var Johan Kihlström, Sveriges första inom landet uppreste metodistpredikant. Utrustad med stora naturgåfvor och ett tilldragande umgängessätt samt dessutom full af tro, vann han snart både rykte och inflytelse, och ofantliga folkskaror strömmade till den nya salen. Jag vardt dessutom beordad att besöka Stockholm en gång i månaden, hvilket jag äfvenledes gjorde och stan-

nade jag der då vanligen en vecka i sender. Jag fann i broder Kihlström en trofast vän och medarbetare, hvars hela själ brann af åtrå för syndares frälsning och vi hade många saliga och välsignade stunder tillsammans. Det hände rätt ofta vid dessa tillfällen, att icke blott den rymliga salen och de angränsande rummen, utan äfven gården var öfverfyld af menniskor, och ett kraftigt verk pågick. Mången gång var Andens inflytelse så stor, att nästan hela åhörareskaran var liksom nedsmält inför Herren. Sällsynta i sanning voro de möten då inga själar frälstes, men det hände mera än en gång att 10 eller 12 funno frid vid samma tillfälle, och ofta kunde 40 a 50 uppstiga för förbön på en gång. Men var Herrens kraft stor, så var också motståndet stort, och inga medel skyddes här för att förhindra verket. Öppet våld och stenkastning försöktes både under predikningarne och vid folkets hemgående. Knifvar drogos och brukades, och rev. J. A. Johnson, nu af Nordvestra svenska konferensen, som då var dörrvaktare, hade att ut-

stå mången dust med dessa våldsverkare. Vid ett tillfälle, då han sökte leda ut en fridstörare, vardt han af denne illa skuren, och ganska ofta var han i verklig fara. Råa pöbelhopar voro de förnämsta motståndarne här. De andades hugg och slag och tänkte troligen att de skulle kunna drifva oss på flykten, liksom de gjorde med Scott 25 år tillförene, men de missräknade sig, ty metodismen hade denna gång något af »young America» i sig, och ju mera de rasade, ju större våldsamheterna blefvo, ju mera välsignade Herren sin sak och ju mera upplifvades Herrens folk, och mången af dessa våldsverkare, som kommit i afsigt att slå och förderfva, vardt sjelf slagen af Herrens Ande och vunnen för Gud och himmelen.

Sådan var ställningen i Stockholm under året 1867—68. Kihlström arbetade med framgång och ifver. En söndagsskola hade redan på våren blifvit begynt under A. Ericsons vistelse derstädes; denna var blomstrande och liflig och många bland de barn, hvilka utgjorde den första söndagsskolan,

äro nu trofasta och nyttiga medlemmar af kyrkan, och några af dem äfven framstående predikanter. En liflig sångförening var äfven bildad, hvilken bidrog mycket till sakens befrämjande. Metodisternas sånger här som annorstädes utmärkte sig för lif och värme, och mången, som först besökte mötena endast för att få höra den lifliga sången, vardt under ordets predikan vunnen för Gud och sanningen. Nyårsnatten 1867 hölls den första metodistiska vaknatten i Stockholm. Salen var fullpackad af uppmärksamma åhörare. Herrens Ande var kraftigt närvarande. »Hjelten från Edom» gick fram ibland folket i sin stora kraft och de »slagna af Herren» voro många. Flera hundrade uppstodo för förböner, och det fans väl näppeligen någon menniska närvarande, som icke var mer eller mindre påverkad af Herrens Ande. Mången fann frid och prisar till denna dag Gud för denna vaknatt. Herrens härlighet uppfylde rummet, och de nyomvändas jubel samt de slagnas ångest gjorde det i sanning till ett heligt rum. Det-

ta var en af metodismens första segrar i Sverige och det var en härlig seger, och närmaste följden vardt att åtta dagar derefter organiserades en förening i Stockholm, då 57 personer gåfvo kyrkan handen. *Detta var den första metodist-episkopal-församlingen i Sverige*; den redan i Göteborg omnämda organiserades neml. påföljande vecka. Och så rikligt välsignade Gud denna sin församling, att omkring åtta månader derefter hon förökats till 142 medlemmar.

Upp till denna tid hade missionen i Sverige varit i förening med missionerna i Norge och Danmark och i likhet med dessa stått under pastor Willerups öfverinseende. Men då det var omöjligt för honom att egna saken den uppmärksamhet, som den till följd af dess kraftiga och oväntade utveckling behöfde, så skildes Sverige ifrån dem och ställdes under en särskild superintendent. I ett bref, dateradt »Missionsrummen, New York den 14 april 1868,» skrifver doktor J. P. Durbin som följer:

»Pastor V. Witting.
Göteborg, Sverige.

Dyre broder.

Jag är bemyndigad och anmodad af biskop Kingsley att underrätta eder, att han har skilt våra missioner i Sverige från broder Willerups öfverinseende och har lagt de samma i edra händer. Ni bör alltså vid emottagandet af detta bref betrakta eder såsom superintendent öfver alla våra missioner i Sverige samt hålla eder ansvarig för de sammas utförande och handledning . . . .

J. P. Durbin,
Korresponderande sekreterare.»

Detta bref anlände den 4 maj. Dess innehåll var mig alldeles oväntadt och förvånade mig icke så litet. Ur min dagbok anför jag följande, som jag vid brefvets genomläsande genast nedskref: »Jag hade hela tiden hyst den glada förhoppning, att pastor A. J. Anderson, hvilken jag visste att biskop Kingsley hade bestämt för Sverige, skulle känna sig villig och redo att komma, samt att han skulle blifva

superintendent, men nu finner jag att det stora ansvaret att öfverinse missionsverksamheten i detta land har blifvit lagdt uppå mig. Måtte Herren bistå mig i min svaghet och styrka mig för detta nya och ansvarsfulla kall. Jag känner djupt min egen oförmåga, men jag hoppas att den gode Guden skall hjelpa mig utföra allt efter den vilja, som han har gifvit mig.»

Min allra första omsorg vardt nu att skaffa en man för Stockholm. Verket kräfde en man, som kunde egna all sin tid uteslutande deråt, och då nu hoppet att få välkomna br. Anderson alldeles slocknat, måste någon annan anskaffas. Herrens finger pekade direkt på br Kihlström och sedan han erhållit ordentlig fullmagt såsom lokalpredikant af qvartalkonferensen i Stockholm, uppsade han den förmånliga plats han innehade och egnade sig från och med den 1:sta juni helt och hållet åt Herrens verk. Denna qvartalkonferens hölls den 20:de maj, och var denna den *första* som någonsin hållits i Sverige, och br J. Kihlström har äran af att vara den förste meto-

distpredikant, som inom Sverige upprests och befullmägtigats. Nu utvecklades verksamheten än hastigare; veckogudstjenster kunde hållas mera reguliert; åtskilliga ställen i omnejden, såsom t. ex. Vallentuna och Sigtuna besöktes, och i mån som verket utvidgades uppreste äfven Herren medhjelpare, så att redan innan första årets slut funnos ytterligare vid hans sida tre andra lokalpredikanter, hvilka alla nu äro ute i det reguliera verket.

Tidigt på våren organiserades församlingarne i Walda och Släp, 2 mil söder om Göteborg, samt i Wisby på Gotland. Metodismen hade varit predikad här i några år och, särskildt på Gotland, voro många och kraftiga dörrar öppnade för Herrens ord. Under Cederholms tid hade visserligen några klasser funnits i Wisby, men efter hans död hade verket till en del afstannat och ingen organisering fans, då Larson sändes dit föregående höst. Vid Larsons ankomst samlade sig snart vännerna igen, och på våren detta år, 1868, organiserades en församling i Wisby, samt två på landet.

Äfven från så långt i söder som Karlskrona kommo kallelser till superintendenten att besöka dem, och den 23 maj var han i tillfälle dertill. Dagen derpå höllos två predikningar för ofantliga folkskaror, och under den ena predikan träffade ordet en person så kraftigt, att hon ropade högt i sin själs ångest och föll afsvimmad ned på golfvet. Herren blottade sin arm och många voro de som fingo ett stygn i sina hjertan. På aftonen, samma dag, firades Jesu dödsåminnelse i ett enskildt hus, då öfver 50 personer omringade Herrens bord. »Gud var ibland sina barn i härlig magt. Jag vet icke om jag någonsin förr bevittnat någonting dylikt. Pris till Gud uppsteg ur öfverfylda hjertan, och det tycktes som om sjelfva himmelen hade sänkt sig ned till jorden.» Det fans i Karlskrona omkring 40 personer, lefvande själar, fördelade i 3 klasser, och i Nättraby en klass på 13 medlemmar; allt detta en frukt af pastor O. G. Hedströms besök i Sverige några år tillförene. Ibland dem funnos 3 lokalpredikanter, alla begåfvade män

och fulla af tro och starkhet. De önskade enhälligt att ställa sig under metodist-episkopalkyrkans vård och löftet gafs dem om en predikant.

Äfven i Kalmar öppnades en kraftig dörr denna vår. En af våra bröder i Stockholm, som i affärsangelägenheter rest dit, begynte att tala om Herren hos enskilda vänner och fann sig snart, utan att sjelf så att säga veta det, i full predikoverksamhet. Många frälstes från sina vägars villa och fingervisningen var så tydligen Herrens, att denne broder öfvergaf sin affärsverksamhet och inträdde helt i Herrens verk och vingård i stället. Denne broder var rev. D. S. Sörlin, nu af Nordvestra svenska konferensen och stationerad i Chicago. Att han icke misstog sin kallelse, derom vittnar hela hans efterföljande lif och verksamhet.

Den 17:de september hölls det första metodistpredikant-mötet i Sverige i Stockholm. Sex predikanter voro närvarande: V. Vitting, J. P. Larson, A. Palm. S. Hanson, E. Carlson och J. Kihlström, samt åtskilliga andra

bröder från olika delar af landet. G. Fredengren och D. S. Sörlin befullmägtigades vid samma tillfälle af qvartalkonferensen i Stockholm till lokalpredikanter. Herren var med sina tjenare både i de enskilda rådplägningarne och i de allmänna sammankomsterna, och stor kraft var öfver folket. Statistiken för året visade: 7 föreningar, 7 missionärer, 15 predikoplatser, 434 medlemmar, 5 söndagsskolor, 34 lärare, 354 söndagsskolbarn samt omkring 400 kronor i missionskollekter.

Metodismen var sålunda för tredje gången planterad i Sverige, men denna gång var det en metodism, som uppvuxen i amerikansk jord och lifvad i någon mån af en amerikamsk anda, var måhända sjelfständigare och lifligare än den, som förr hade försökt sig, och för den skull slog den också rot och vann mera sympati och genklang hos det sjelfständiga svenska folket. Hon visade sin flagg utan fruktan eller blygsel, och de som blefvo sant omvända till Gud, skyndade också att ställa sig under hennes ledning och vård.

SJETTE KAPITLET.

Elden sprider sig. Medel fattas. Proselytmakeri. Kalmar; framgång, förföljelse. Kyrkrådet sammankallas; oväntad utgång. Sorglig händelse. Vidare motstånd; glödande kol. Karlskrona. Stor väckelse. Dufvan. Kapellbyggnad. Örebro. Stor framgång. Elden sprider sig. Predikantmötet i Göteborg.

Den eld som blifvit tänd, kunde icke släckas. Det vardt till och med snart en omöjlighet att hålla den inom bestämda gränser. Den spred sig icke allenast inom de platser och deras närmaste omnejd, der församlingar voro bildade, utan äfven till aflägsna ställen både på landet och i städerna. Det var den gamla historien om igen. Många af våra medlemmar, varma i sin första kärlek och brinnande för sina medmenniskors frälsning, skrefvo till anhöriga och vänner och väckte derigenom begär hos dem efter något högre och ädlare; och andra åter, hvilka af en eller annan orsak besökte olika ställen, kunde icke förtiga den nåd, som dem vederfaren var, utan omtalade för vänner och bekanta,

hvad Herren med deras själar gjort hade. Kunde de icke annat, så bygde de åtminstone Herranom ett altare allestädes på sina vandringar och resor och offrade bön och åkallan för sina medmenniskors andliga väl. Detta blef aldrig utan frukt, utan snart sågo de sig omringade af en liten skara nådehungrande själar som med tårar och böner anhöllo att de icke måtte lemnas allena. På detta sätt uppkom den ena missionen efter den andra, och mången af de predikanter, som nu finnas i fäderneslandet, vardt på detta sätt, nästan sig sjelf ovetandes, inledd i arbetet och af Gud sjelf beseglad för embetet, i det att han gaf honom själar till lön för sitt arbete. Och i många fall verkade dessa bröder med det pund Herren gifvit dem och predikade i längre eller kortare tid samt egnade alla sina krafter och all sin tid deråt, utan att få ett öre i lön, ty Herren uppreste och utsände missionärer och frälste själar, så att föreningar bildades, mycket fortare än kyrkan anslog medel till deras underhåll. Och jag har ännu tjogtals bref från

denna tid i min ego ifrån alla delar af landet, ända från Ystad till Haparanda, innehållande de mest enträgna och bevekande böner, att missionärer måtte sändas dem, men som i många fall varit alldeles omöjligt att hörsamma, emedan medel saknades.

Det gifves troligen ingenting så upprörande, isynnerhet för en missionssuperintendent, som att nödgas handla lika som presten och Leviten emot sådana, hvilka ligga i sitt blod och på det innerligaste bedja om lifvets bröd, endast derför att medel för dess sändande fattas. Hade kyrkan gifvit i något så när samma förhållande, som Herren verkade och saken fordrade, så hade i dag metodismen i Sverige varit långt starkare än hvad nu förhållandet är. Och detta gäller icke endast kyrkans missioner i Sverige, utan allestädes. Vi äro tacksamma till kyrkan och gifva Gud äran för hvad hon gjort och hvad derigenom blifvit uträttadt, men vi hoppas och bedja att bättre tider måtte komma, då kyrkans missionskassa skall öfverflöda, då hvarje metodist skall göra sin

skyldighet och då det vanhedrande ordet *inskränkning* skall för evigt utstrykas ur metodist-episkopalkyrkans missions-ordbok, och aldrig mer ens varda så mycket som tänkt på i hennes rådkammare. Måtte Herren den evige påskynda den dagen!

Det finnes kristna — härmed mena vi icke formkristna eller sådana som hafva partiära eller partiintressen närmast på hjertat — utan verkliga kristna, hvilka allvarligt och ärligt betvifla det rättmätiga uti att sända missionärer till s. k. kristna länder; men så länge det förblifver sanning, att den döde formalisten eller den ogudaktige döpte står i lika stor, om icke större fara för evigt förderf, som den afgudiske hedningen, och då yttermera den i dessa länder bestående kyrkan har i sekler visat, att hon icke *kan* eller icke *vill* rädda dem, så förblifver det en helig pligt för hvarje sann kristen, att göra hvad han kan för att sända missionärer dit, ja kanske mycket mera så än till hedningarne; ty sedan en lefvande ande börjar blåsa inom de bestående kyrkorna och de namnkrist-

na blifva sanna kristna, då skola vi få kraftiga bundsförvandter i missionsverket, och då blir hedningarnes omvändelse endast en tidsfråga. *Först* till de borttappade får af Israels hus, är Jesu befallning, *sedan* till verldens ända.

Namnkristna eller sådana, som mera se på sina egna sjelfviska kyrkintressen än på Jesu ära i syndares frälsning, genom hvem än detta sker, kalla detta för *proselytmakeri*; men vi önska att ett dylikt proselytmakeri måtte i öfverväldigande kraft öfversvämma alla de s. k. kristna länderna, så att hela den döda kristendomen med all dess granlåt måtte fördränkas i salighetens flod och kyrkan framstå renad och luttrad från allt kyrkligt öfvermod och andligt fjesk, ty endast då kan hon hoppas fylla sin höga och heliga uppgift.

* * *

Mötet i Stockholm var välsignelserikt på många sätt. Predikanternas händer och hjertan blefvo underbart styrkta, och med fördubbladt mod gingo de till sina respektiva arbetsfält.

Det nyss ingångna missionsåret, så väl som de närmast påföljande, voro utmärkta för härliga segrar och framgångar. Många nya missioner uppsprungo på sätt som ofvan sagdt är, och ett af hufvudvilkoren för framgång, neml. enighet, förtroende och kärlek, lifvade både predikanter och folk. Det var härliga tider, dessa metodismens första barnaår i Sverige. Bittert motstånd och äfven handgripliga förföljelser uppstodo mångenstädes, men litande på Gud och vissa om slutlig seger, slöto vi oss så mycket tätare omkring fanan. Såsom icke Herrens verk kan uträttas med magt och svärd eller köttsliga vapen, så kan det ej heller utrotas dermed. Kraftiga väckelser utbröto nästan öfverallt, och under de närmast följande åren vordo tusentals själar omvända till Gud och inlemmade i församlingarne.

Att utförligt beskrifva framgången och händelserna på hvarje plats, skulle kräfva en vidlyftig bok, och vi vilja för den skull blott gifva några enstaka fall, hvilka dock kunna tjena som exempel på det hela.

Strax efter mötet i Stockholm besöktes Kalmar, hvarest broder Sörlin under fyra månaders tid och nästan utan lön verkat till stor välsignelse. Vi funno öfver trettio själar redan samlade omkring korsbanéret, och åtskilliga bland dessa voro af de s. k. bättre klasserna. Flera, hvilka för så vidt vi veta ännu stå fast i sanningen, funno vid detta tillfälle frid med Gud och voro outsägligt lyckliga i Gud sin Frälsare. Vi samlades ännu endast i privata hus, men dessa voro allt för små för de skaror, som kommo för att höra; men i nästföljande november köpte vännerna ett luterskt missionshus, som en tid stått obegagnadt, och detta hus är ännu församlingens kyrka. Detta hus var i verkligheten det första metodist-episkopal kapellet i Sverige och församlingen i Kalmar var den första, som samlades i eget hus. Således på mindre än ett år en församling på öfver trettio medlemmar och eget hus, och detta i den högkyrkliga staden Kalmar.

Denna framgång kunde icke annat än uppväcka svårt och hårdnackadt

motstånd, särskildt från det högkyrkliga presterskapets sida, men Herren vakade öfver sitt folk och sin sak, och vände fiendernas vrede till sitt eget namns förhärligande.

Länge hade rykten varit i omlopp att presterna ämnade göra slut på verksamheten genom att få ett kyrkrådsbeslut utfärdadt emot den samma. En söndagsskola, med närmare ett hundra barn hade blifvit organiserad. Denna skulle genast förbjudas, hette det. Den 25 febr., följande år, 1869, hade vi den första nattvardsgången i Kalmar. Nu bröt stormen lös; men han, som fordom på Galileiska hafvet bjöd stormen lägga sig, visade sin vara den samme ännu. Sinnesstämningen hos vännerna var upprörd, men de voro icke modfälda, hvilket följande episod, hemtad ur min dagbok, nogsamt visar:

En ef systrarne mötte händelsevis på gatan ett par dagar efter nattvardsgången komminister B. . . r, som då var pastor loci och som nu frågade henne om vi haft nattvardsgång. Hon svarade: »ja.» »Och I voren tjugoåtta,

som deltogo af sakramentet,» sade han. Hon svarade, att hon visste icke precis huru många de voro. «Nå väl,» genmälde han, »vi skola åtminstone göra slut på detta.» Hon svarade: »då vilja vi organisera oss i en egen församling.» Tänken I det?» frågade han, synbarligen förvånad. »Ja.» »O, det vore bedröfligt,» och derpå lemnade han henne. På aftonen samma dag gick hon till hans hus för att aflemna en tidning, som hon lånat. Då begynte han åter samtala med henne och sade: »Jag har varit mycket orolig ända sedan jag träffade eder i morse. Är det verkligen eder afsigt att organisera församling?» Hon svarade: «Ja; om presterna lägga det minsta hinder i vägen för oss, så kommer det icke att dröja länge, förr än 40 eller 50 af oss komma till pastorn för att anmäla sig till utträde ur statskyrkan.» »Åren I så många?» frågade han. »Ja, och vårt antal förökas med hvarje dag, just som det var i apostlarnes tid.» »Väl, jag för min del,» genmälte han, »skall ingenting göra emot metodisterna.»

Men det var icke alla, som voro så förståndiga, utan några andra prestmän derstädes, särskildt en ung kollega i skolan, gåfvo ingen sig ro förrän de fingo kyrkrådet sammankalladt. Presterna påyrkade nu att kyrkrådet skulle förbjuda br Sörlin, att vidare predika der i staden. Men kyrkrådet vägrade. Några kyrkrådsmedlemmar, hvilka voro bland de mest ansedda och inflytelserika män i staden, togo vårt parti, försvarade vår verksamhet och motsatte sig presterna. Följden blef att intet förbud utfärdades, men att i stället en polistjensteman infann sig nästa morgon hos br Sörlin för att underrätta honom om, att hvarje gång hädanefter gudstjenst hölles i kapellet en polisbetjent skulle vara tillstädes för att skydda oss emot pöbeln. Denna hade neml. på senare tid varit mycket besvärlig, utan tvifvel såsom en frukt af presternas upphetsande predikningar emot metodisterna.

Sålunda, ära vare Gud, slutade denna sak och segren var vår; men det sorgliga slut, som drabbade en af tillställarne, återstår ännu att förtälja.

Den som ifrigast påyrkat kyrkrådets sammankallande var en ung prestman, vid namn Petterson. Han var mycket fiendtligt stämd emot metodisterna, och då nu kyrkrådet icke ville förbjuda verksamheten, vardt han än mera förbittrad. Söndagen den 7:de mars, några dagar efter kyrkrådets sammanträde, bevistade han på aftonen gudstjensten i metodistkapellet, och måndaderefter ämnade han, såsom han sjelf yttrat, inför ynglingarne i latinskolan, hvarest han var lärare, framlägga metodisternas villfarelser. Efter predikans slut lemnade han kapellet, och morgonen derpå fans han liggande död i ett litet vatten emellan staden och malmen, ett par hundra alnar ifrån kapellet. Detta väckte mycken uppståndelse i staden och hvarjehanda gissningar och rykten voro i omlopp, rörande hans död. Somliga trodde att han dränkt sig sjelf, emedan det tycktes omöjligt för en nykter menniska att af våda drunkna i ett vatten, som icke var stort öfver en fot djupt. Hade någon misstanke förefunnits att våld blifvit begånget, så hade saken

nog blifvit noggrant dryftad, men nu nöjde sig tidningarne med att endast omtala händelsen — och dervid blef det. Förhållandet var enligt andras mening detta, att han kände sig så förbittrad öfver metodisternas framgång, att han, i följd af den starka och onaturliga sinnesretning, hvari han var, greps af sådan svindel att han icke visste till sig, utan vek af från vägen samt gick öfver stora kullerstenar ut i vattnet och föll omkull, utan att vara i stånd till att stå upp igen. Vi vilja icke fälla något omdöme öfver mannens sorgliga slut — den sista dagen skall göra detta klart — men mången såg i denna händelse en uppenbar varning att icke strida emot Herrens sak eller förfölja hans folk. Från denna tid ökades åhörareskaran beständigt och Herrens sak gick framåt med kraft.

Nu uppreste sig emmellertid ett annat slags förföljelse. Kunde man icke med magt och lag förhindra, så kunde man åtminstone med lögner och vanställningar förvrida. Och äfven härutinnan försmådde icke en

prestman att låna sig till verktyg. Han utgaf en liten skrift, kallad »Bref till en vän om metodismen», hvilken var full af vanställningar och skrifven i ändamål att bedraga folket. Detta gjorde saken för tillfället mera skada än det öppna, handgripliga motståndet, ty mannen hade varit missionär i Afrika och egde ett visst förtroende hos de kristna. Till svar härpå utgafs en traktat: »Hvad är metodismen», hvari ofvannämda opus sattes i sitt rätta ljus, och följden vardt endast att metodismen blef mera känd. Detta var 1869. Det förra året hade varit ett svårt missvextår och nöden i Småland var förskräcklig, och icke minst i det pastorat, som denne prestman nyligen tillträdt. De svenska metodistförsamlingarne i Amerika sände en betydlig penningsumma till hjelp för de nödlidande, och af denna summa sändes till pastor Strömberg, för utdelning bland de fattiga i hans församling, några hundra kronor. Denna gåfva måste han offentligen i tidningarne erkänna såsom erhållen från metodisterna, hvilka han nyss förut så nedrigt ned-

svärtat. Detta var glödande kol på hans hufvud och från den tiden skref han aldrig mera något emot oss. Sålunda gaf oss Herren seger på alla sidor och församlingen tillvexte både i antal och styrka, så att den vid årsmötet i juli utgjorde 66 medlemmar.

Vid predikantmötet i Stockholm inlemnades en allvarlig petition från Karlskrona, att en predikant måtte sändas dit för att öfvertaga församlingsvården. Fältet derstädes var öppet för metodismen, en följd af pastor O. G. Hedströms besök ett par år tillförene. En betydande förening var redan bildad, och åtskilliga bröder, ibland hvilka bör nämnas C. O. Pettersson, Sjögren, m. fl., verkade outtröttligt enligt den nåd Herren gifvit dem, och deras arbete var långt ifrån förgäfves, men en ordinerad man var högligen af nöden, och han kom ock i sinom tid.

Bröderna i Karlskrona voro lefvande metodister, verksamma, starka i tron och nitiska, och då deras kristendom icke bestod i blotta bekännelsen, utan i kraft och lif, hade de också vunnit

allmänt förtroende både hos höga och låga. Många ibland dem tillhörde kungliga flottan, och det fans näppeligen ett svenskt örlogsskepp, som icke räknade några metodister bland sin besättning. Det hände mera än en gång att skepp, som utgingo från Karlskrona på långresor med två eller tre metodister ombord, hemkommo med många flera, hvilka genom dessa bröders arbete i tron och kärleken hade under resan blifvit omvända till Gud.

Strax efter mötet i Stockholm besöktes Karlskrona, der jag stannade i åtta dagar, predikande hvarje dag för stora folkskaror. Vännerne hade hyrt ett stort missionshus, tillhörande de s. k. separatisterna, och i detta hus hade vi många härliga stunder. Folktilloppet under dessa dagar var så stort, att det mången gång var med allra största svårighet man kunde tränga sig fram till talarestolen, ehuru man kom hela halftimman innan tjensten skulle begynnas. Söndagen den 11 oktober var isynnerhet en välsignad dag. Icke allenast bönsalen, utan äfven den rymliga gården utanför var

fullpackad af menniskor, och Herrens Ande var närvarande under ordets predikan till att både slå och hela, döda och göra lefvande. Alla tecken gåfvo vid handen att en kraftig väckelse var förestående, och som det var omöjligt för mig att stanna, skref jag till br Sörlin i Kalmar att komma dit med det allra snaraste. Han kom.

Några dagar efter hemkosten till Göteborg erhöll jag följande underrättelser:

»Karlskrona den 19 oktober, 1868.
Älskade vän och broder i Kristus.

Guds frid!

Härmed får jag frambära den glada nyheten att Herren har uppfyllt sitt löfte på oss, då han sagt, att han vill utgjuta vatten på de törstiga och strömmar på de torra. Länge hafva vi bedit härom och i tron afbidat Herren, hvilket väl också har framstått i mina bref. Nu, prisad vare Herren! har han utgjutit sin Ande med väldiga strömmar af nåd öfver oss. En stor väckelse har utbrutit. Skaror af själar, män, qvinnor och barn träda fram till talarestolen och de som icke få plats

der, de ropa der de stå eller tigga om förböner för sina odödliga själar, prisad vare Herren! Guds barn bedja för dem med lif, anda och kraft. Ja, här är en rörelse, så stor och vidtomfattande, att min penna icke förmår beskrifva den. Väckelsen gaf sig tillkänna i lördagsafton, den 17:de, på bönmötet. Derefter hade vi vaknatt i bön och kamp för själar. Många Guds barn blefvo renade, affällingar kommo tillbaka och fingo frid; prisad vare Jesu fullkomliga frälsning! På söndagsaftonen fortgick väckelsen i ännu större skala: barn ropade högt för sina föräldrar, män för sina hustrur och barn, anhöriga för sina slägtingar. Ehuru här äro många bedjare höllo vi på, med afseende på vår lekamliga varelse, att blifva helt och hållet uttröttade; ty det räckte in på sena aftonen. Ja, jag tror, att om vi hade orkat, hade vi fått vara der hela natten. Folket ville icke gå; bönrop hördes från alla delar af bönhuset; prisad vare Herren! I samråd med br Sörlin fordrar pligten att kalla pastorn hit nu så fort sig göra låter, för att taga vård om det

Guds verk, som är begyndt härstädes. För all del, passa nu på, då Gud gifver tillkänna att han vill frälsa själar i mängd. Låt ingenting hindra, utan kom! Låt Herren taga vård om de 99 på bergen och kom för att kalla syndare till bättring. Pastorn är icke försvarad, om han icke går dit Gud pekar nu! Ursäkta mig; jag har icke funnit pastorn ovillig att gå dit Gud vill, men jag känner min själ genomträngd af begär att själar måtte frälsas nu, och om vi låta denna nådeström gå oss förbi, så veta vi icke när den kan komma åter, och vi få då skylla oss sjelfva om vi derefter i långa tider få arbeta utan frukt. Kom derför nu med omgående båt och skrif några rader, så att vi få veta af det.

Tecknar vänligen
C. O. Pettersson.»

Rörande denna sak kom följande bref strax derefter:

»Karlskrona den 19 oktober 1868.
Älskade broder i Kristus, V. Vitting.
Nåd och frid!

Tack för alla gånger. En glädjande underrättelse sätter nu min penna i

gång. Det har blifvit en *stor* rörelse här efter pastor Wittings härvaro. På onsdagsqvällen, då pastorn reste, hade vi predikan för nära fulla huset. På torsdag hade vi s. k. talmöte, och äfven då var mycket folk församladt. Fredag, predikan för fulla salen, och på lördag bönmöte för mycket folk. Till slut bad jag att de bedröfvade skulle komma fram till talarestolen, och på denna uppmaning kommo 12 à 14 djupt bedröfvade fram, somliga djupt böjda under sina synder. Kl. 10 på aftonen samlades hela föreningen till gemensam bön om den heliga Andes utgjutelse. Vi fortforo till kl. ½ 3 på natten, och jag har icke sett Herrens närvaro så uppenbart på nära tider. Söndagen fortgick med besök, söndagsskola och klassmöten till kl. 5 e. m., och då vi kommo på salen var den fyld till trängsel samt likaså gården. Efter predikan bad jag åter de bedröfvade icke allenast räcka upp sina händer, utan stiga fram till talarestolen, och både män och qvinnor kommo, och det blef nu en rörelse öfver salen, som ej kan beskrifvas. Vi voro

på salen till nära kl. 10 på aftonen. Somliga blefvo slagna, andra kommo till frid, *ära vare Gud!* Rörelsen är så stor, att den fordrar ingenting mindre än att pastor Witting kommer hit för att sköta väckelsen. I morgon måste jag resa. Kom derför innan denna välsignade väckelse afstannar. Herren har välsignat mig så, ovärdige, att jag kan ingenting säga utan: *'Gud är kärleken!'*

D. S. Sörlin.»

Sådana bref voro icke enstaka. Under de närmast följande åren utbröto dylika och ännu kraftigare väckelser på många ställen. Häraf framgår uppenbarligen att samma anda, som lifvade metodismen under Wesleys tid i England och Asburys i Amerika, var äfven rådande i Sverige, och följden vardt: stora och härliga segrar i syndares omvändelse till Gud och Guds barn helgelse. Ja, så stor var framgången, att motståndarne voro bokstafligen förbluffade och visste icke hvad de skulle göra. Folket strömmade till våra möten i tusental; salarne voro alldeles för små att rymma de skaror,

som kommo för att höra; detta icke blott i Karlskrona, utan öfverallt, både i städerna och på landet, och allestädes var Herren med i frälsande kraft.

Trots dessa allvarliga uppmaningar från Karlskrona att återvända dit, var det dock omöjligt att så göra, ty en lika kraftig och omfattande rörelse var i full gång i Göteborg. Br Kihlström hade varit här under min frånvaro och Herrens sak gick segrande framåt. Jag skref emellertid till br. J. P. Larson i Visby och bad honom att genast besöka Karlskrona och stanna der i några veckor, hvilket han ock gjorde. Efter honom reste br. Kihlström dit, och under dessa dyra bröders ledning gick väckelsen fram med oförminskad kraft. Närmaste resultatet vardt att två nya klasser organiserades och de gamla voro så öfverfulla att de måste med det snaraste delas. Föreningen, som i september 1868 räknade 82 medlemmar, förökades till 156, och i söndagsskolan voro öfver 150 barn.

Åhörareskarorna voro nu så stora, att salen icke kunde rymma dem, och som dessutom svårigheter uppstått med

egarne, i det de bröto sitt gifna löfte och icke ville uthyra huset åt oss på andra vilkor än att det skulle äfven begagnas af andra, så beslöto bröderna att gå till verket och bygga sig ett eget hus.

I mars 1869, då jag ånyo besökte Karlskrona, tog detta beslut form. En passande tomt hade blifvit inköpt i föreningens namn, och vid ett möte med bröderna tecknades genast 2,213 kronor till byggnadsföretaget. Dagen derefter insändes en teckning på 280 kronor från några bröder i Nättraby. En syförening på 75 medlemmar verkade också för företaget. Allt gick väl och i februari 1870 invigdes Emanuels Metodist-episkopal-kapellet i Karlskrona. Detta kapell är det första metodist-episkopal-kapell, som blifvit bygdt i Sverige; det i Kalmar var ursprungligen ett luterskt missionshus, hvilket våra vänner inköpte.

Framgång och seger, både i timligt och andligt hänseende, följde sålunda våra fanor i Karlskrona, och fröjd och glädje bodde i Guds barns hyddor. Fienderna rasade visserligen och gjorde

alla möjliga försök att hindra saken, men förgäfves. Herren var med sitt folk, och vi »hade ynnest när allt folket,» och efter kapellets öppnande voro många af stadens förnämsta familjer våra ständiga åhörare.

I maj 1869, då jag åter var i Karlskrona, inträffade en händelse, i sig sjelf obetydlig, men som dock hade en underbar inflytelse på folket. Det var tredjedag pingst. Predikan hölls kl. 7 på aftonen, och så väl sjelfva huset som gården var alldeles fullpackad af menniskor. Texten var Luk. 4: 18, »Herrens, Herrens Ande är öfver mig, etc. etc.« Under bönen före predikan kom en dufva inflygande genom ett af de öppna fönstren, och fastän de närmast stående, som sågo henne, försökte att jaga henne ut, kom hon dock tillbaka gång efter annan. Hon flög slutligen pilsnabbt fram *till* talarestolen, och kretsande öfver predikanten försökte hon åtskilliga gånger att sätta sig på hans hufvud, men satte sig slutligen utmed honom på talarestolen och vardt sittande der under hela bönen. Vid bönens slut flög hon

till fönstret, och vännerna jagade henne ut; men hon försökte upprepade gånger att komma in igen. Denna lilla händelse hade en djup inflytelse både på folket och predikanten, och Herrens Ande var i sanning med under ordets predikan på ett utomordentligt sätt. Hela händelsen var så mycket besynnerligare, som gården var alldeles full af menniskor och inga dufvor funnos hvarken i denna gård eller i de närmast liggande. Vännerna sågo deri ett tecken på Herrens välbehag och somliga räknade sin omvändelse från denna dag. Somliga, som förr varit fördomsfulla och äfven fiendtliga, blefvo slagna af en sådan häpnad, att de aldrig mera yttrade ett ondt eller bittert ord emot metodisterna.

Verket i Karlskrona var nu så stort och magtpåliggande, att behofvet af en ordinerad predikants ditsändande gjorde sig allt mera känbart och måste med det snaraste fyllas. Det var omöjligt att i längden fortfara med att ditsända än en predikant, än en annan, för att endast stanna i några veckor; ej heller var det nyttigt; ty

under dessa förhållanden hvilade församlingsansvaret icke på någon; och dessutom, oberäknadt de stora utgifter, som dessa beständiga resor fram och tillbaka förorsakade bröderna, lemnades deras egna arbetsfält nästan vind för våg under deras frånvaro. Löfte hade gifvits karlskrona-vännerna, att de skulle få en ordinerad predikant, och brefvexling hade länge fortgått med Biskop Kingsley och missions-styrelsen i denna sak. Slutligen erhölls den glada underrättelsen att rev. B. A. Carlson af Erie konferensen blifvit missiverad till Sverige, och den 14:de juni 1869 hade jag den stora glädjen att helsa honom välkommen ibland oss. Härmed lyftades en tung börda från mina skuldror, ty jag fann i honom en trogen och glad medarbetare i Herrens verk. Hans första verksamhetsfält vardt Karlskrona.

Redan på sommaren 1868 hade inbjudning ingått från Örebro att aflägga ett besök derstädes. En af våra trofasta metodist-familjer, A. M. Græzén, som varit bosatt i Brooklyn och der blifvit förd från döden till lifvet genom

gamle fader O. G. Hedström, hade neml. slagit sig ned derstädes och önskade ingenting hellre än att metodismen måtte plantera sin fana i denna stad. »Kom öfver och hjelp oss», ljöd kallelsen från Örebro, och den 15 sept. samma år hölls den första metodistpredikan der. Predikan var utsatt att hållas på aftonen i realskolans gymnastiksal, hvilken skolans rektor välvilligt upplät för oss, men ändrades så till vida på rektorns egen tillstyrkan, att gudstjensten hölls i stället i skolans stora bönsal eller kapell, hvilket var mångfaldigt bättre och beqvämligare. Detta var första gången jag hade äran predika i ett luterskt kapell eller bönhus i Sverige. Kapellet var ganska stort, hafvande sittplatser för 6- à 800 personer. Regnet hade strömmat ned i strida skurar hela dagen, så att vi betviflade mycket om vi skulle få något folk alls, och då vi kommo till kapellet, voro der också blott några få tillstädes, sittande i små grupper här och der i den stora salen. Detta var långt ifrån uppmuntrande. Men just som tjensten skulle begynna, klarnade

himmelen, och efter en liten stund kom folket strömmande in, så att innan texten upplästes var kapellet mera än halffullt. Texten var Gal. 6: 14 och Gud gaf lif och anda åt sitt ord. Detta var metodismens första utsäde i Örebro. Frukten syntes icke då, men åratal derefter talade mången om det frö, som då såddes i deras hjertan och som sedan uppspirade och slog ut i ett sant kristligt troslif.

Sedan besöktes platsen i januari 1869, då predikan hölls i det rymliga baptistkapellet, hvilket godhetsfullt öppnats för tillfället och som var alldeles öfverfyldt af en tacksam och uppmärksam åhörareskara. Många själar vunnos denna gång och en stor och kraftig dörr var nu öppnad i Örebro. En större sal hyrdes, och i början på april sändes N. J:or Nilson dit för att i Herrens namn begynna verksamheten. Denne broder var en bland de mest begåfvade unge män, som Herren gaf oss. Han var ett skinande och brinnande ljus i dessa dagar och Herren välsignade också hans arbete på det mest underbara och förvånande sätt.

Den rymliga salen vardt genast full med folk, och trots allt det motstånd, som både i fin och grof gestalt yppade sig, gick saken fram med sådan kraft, att redan i påföljande juni en förening på 157 medlemmar var organiserad. Detta verk var ett bland de mest blomstrande i hela landet, och i flera år var missionen i Örebro perlan bland metodist-episkopalkyrkans missioner i Sverige.

Elden, som blifvit tänd i staden, spred sig i omliggande socknar och byar och klasser voro snart bildade, liksom små vakteldar öfverallt omkring på landet. Man må icke tro att allt detta skedde utan strid; nej, striden och motståndet var både bittert och långvarigt, men Herren var med sitt folk och sin tjenare, och seger krönte deras bemödanden öfverallt der korsets fana planterades, och i oktober hade föreningen vuxit till 212 medlemmar. Och allt detta på mindre än 6 månader! I sanning ett stort verk och underligt för våra ögon!

Den 30:de juni 1869 öppnades det *andra* predikantmötet i Göteborg, då

följande bröder, anstälda i kyrkans tjenst, voro närvarande: V. Witting, superintendent; J. Kihlström och F. Wallin, Stockholm; J. P. Larsson och A. Palm, Gotland; N. J:or Nilson, Örebro; D. S. Sörlin, Kalmar; J. P. Danielson, Mönsterås; S. Hanson, Walda; G. Fredengren och Joh. Nilson, Göteborg; B. A. Carlson, Karlskrona; Dessutom voro följande lokalpredikanter tillstädes, hvilka alla sedermera ingått i det reguliera verket: Em. Nilson, Walda; L. G. Berglund, A. H. Berg och N. M. Liljegren, Göteborg; C. J. Johanson, Stockholm. Tre bröder från Norge, neml. O. P. Peterson, S. A. Steensen och M. Hansen hedrade oss denna gång med sin närvaro. Mötena och förhandlingarna voro lifliga och välsignelserika. Rapporterna från de olika missionerna voro uppmuntrande och glädjande. Föreningsbandet bröderna emellan styrktes på det kraftigaste och med nytt mod gick hvarje broder efter mötets slut ut på sitt anvisade arbetsfält. Framgången sedan förra mötet i sept. 1868 visade sig i följande siffror:

	Förlidet år,	Detta år,	Tillvext.
Missionärer,	7	14	7.
Predikoplatser,	15	24	9.
Föreningar,	7	10	3.
Medlemmar,	424	929	505.
Söndagsskolor,	5	9	4.
Lärare o. styresmän,	34	80	46.
Söndagsskolbarn,	354	841	487.

Vi hafva nu i största korthet omtalat sakens början och utveckling i några af de första missionerna och vi vilja afsluta detta kapitel med blott den anmärkningen att från dessa missioner, såsom utgångspunkter, spred sig verket vidt och bredt omkring i hela landet. Och under de nästföljande 6 à 7 åren, hvarmed denna historik afslutas, fortgick Guds sak med kraft och välsignelse. Sålunda var Stockholm utgångspunkten för församlingarne i Sigtuna, Upsala, Gefle, Orsa och Mörkö. Från Örebro uppsprungo församlingarne i Arboga, Nysund, Filipstad, Hallsberg, Lerbäck, Hardemo, Nora, Linde, Malmköping, Eskilstuna och Norrköping. Från Kalmar spred sig ljuset till Ryssby, Mönsterås, Nybro, Oskarshamn och Waldemarsvik. Från Karlskrona till Kristianopel, Karls-

hamn och sedan vidare ned åt Skåne. Göteborg vardt moder till församlingarne i Warberg, Walda, Strömstad, Grebbestad och Jönköping. Från Norrköping spred sig elden till Linköping och Motala. Och i aug. 1876, efter mindre än 9 års arbete, då Sveriges årskonferens organiserades i Upsala och då tecknaren häraf återvände till Amerika, hade saken utvecklats till 53 reguliera predikanter, 59 lokalpredikanter samt 5,663 församlingsmedlemmar. För allt detta hafve Gud allena äran, ty det är hans verk och underligt för våra ögon.

SJUNDE KAPITLET.

Fiendskap från olika tänkande. Johannes Nilsson insättes på 11 dygns vatten och bröd i Warberg. Förföljelse i Mönsterås. Metodistpredikan inför borgmästare och råd i Norrköping. En löjlig scen. Kristlig anda hos det högre presterskapet. Karolinasalen i Upsala öppnas för metodisterna. Dopattester. Tidningspressens frisinthet.

I samma mån, som verket spred sig och vann framgång öfver landet, tilltogo också motstånd och fiendskap, och alla upptänkliga medel legagnades för att förhindra och tillintetgöra det, men allt var förgäfves. Jesus var i båten, och hvarken menskliga eller djefvulska magter kunde öfvermanna den. Nej, den magt, som skall kunna utrota metodismen, är ännu icke uppenbarad och varder icke heller, så länge Jesus Kristus sitter en Herre öfver lefvande och döda på Fadrens högra hand.

Många både sorgliga och löjliga händelser inträffade, hvilka nogsamt visade huru bittert den naturliga menniskan hatar den, som är född efter Anden, samt hurusom hon icke skyr att bruka

de nedrigaste medel för att genomdrifva sitt onda uppsåt. De kristna af olika bekännelser — vi nästan blygas att nedskrifva det — voro de *första,* som gåfvo signalen till den fiendskap och den uppenbara förföljelse, som på många ställen våldsamt nog utbröt. Genom att både från sina talarestolar och i sina tidskrifter misstyda och förvränga vår lära samt utpeka oss såsom villoandar, antikrister, tjufvar och röfvare, lyckades det dem visserligen att uppväcka hos sina åhörare och läsare en anda af det bittraste partisinne och motstånd, men detta deras förfarande hade ofta en återverkan till deras egen sorg och skada, ty många af deras egna vänner, sedan de bevistat våra möten några gånger, blefvo af helt andra tankar och förenade sig med oss. Inseende att så skulle gå, varnade de oupphörligt sitt folk att icke afhöra våra predikningar, ty, sade de, »metodismen är i högsta grad smittosam och det ligger någonting så tjusande uti den, att du icke kan låta bli att höra dem oftare, och då är du snart förvillad.» Dermed er-

kände de, att en oemotståndlig kraft förefunnes i metodismen, och för detta vittnesbörd äro vi dem tack skyldiga. Ja, det ligger verkligen, om man så vill, något »smittande» i metodismen, ty läran om frälsning från all synd är tilltalande både för förstånd, samvete och hjerta, och när Jesus varder upphöjd såsom en Frälsare ifrån synden, så ligger det en sådan tjusningskraft i detta tal för alla oförvillade och fördomsfria menniskor, att de oemotståndligt dragas till honom. Häri ligger det smittosamma, och vi hemställa om icke detta är en helsosam *smitta?*

Presterna, särskildt i småstäderna och på landet, och företrädesvis sådana ibland dem, som hade en anstrykning af andlighet, gjorde också allt hvad de kunde för att hindra, och de voro många gånger icke så nogräknade om medlen, blott ändamålet vans. Jesuiten är ännu icke död. Sådana funnos till och med, hvilka icke skydde att begagna öppen lögn från sjelfva predikstolen genom att uppläsa gamla författningar, som längesedan blifvit upphäfda, om förbud mot andliga sam-

mankomster, i förhoppning att derigenom skrämma folket från att öppna sina hus för våra predikanter. Och i alla de fall, då våra predikanter och medlemmar framdrogos för domstolar, blefvo bötfälda och äfven kastade i fängelse för Kristi skull, voro prester de egentliga anklagarne, ty då de funno att deras andliga svärd hade mistat sin egg, togo de till köttsliga vapen, i det de öfverlemnade saken i den verldsliga magtens hand och tvådde sina händer i oskyldighet eller gnuggade dem i sjelfbelåtenhet. Så t. ex. blef en af våra predikanter, Johannes Nilsson, på anklagelse af presterna i Warberg, framdragen inför domstol, derför att han i den staden predikade evangelium, och bötfäld, och då han icke kunde betala böterna, slets den fattige brodren från hustru och barn och sattes i fängelse på elfva dygns vatten och bröd. Detta uppväckte emellertid allmän ovilja, och tidningspressen öfver hela landet klandrade med sådan skärpa presterskapets bigotteri och ofördragsamhet, att dylika fall blefvo hädanefter högst sällsynta. Och Warbergs

samhälle kände sig icke minst förolämpadt, ty genom denna förföljelse emot en god man, som ingen menniska kunde säga annat än godt om, kastades på den lilla staden en skugga och en skamfläck, som icke så snart komma att glömmas. Denna händelse med dess följder var icke alldeles olik den i Filippi, ty under brodrens fängelsetid vordo fångvaktaren och särskildt hans hustru djupt påverkade af den kristliga anda, som vår fängslade broder ådagalade, och när de elfva svältdagarne voro förgångna, emottogs han med glädje i fångvaktarens hus, hvarest ett rikt frukostbord var dukadt för honom och hvarest många af bröderna voro församlade för att välkomna honom ur fängelset. Och ej heller vunno presterna sitt mål, som var ingenting mindre än metodismens totala utrotande i Warberg, ty genom allmän insamling i alla våra dåvarande församlingar bygdes strax derefter ett minnes-kapell i denna stad, så att metodismen slog endast fastare och djupare rötter derstädes genom denna förföljelsestorm.

Strax efter missionens begynnande i Kalmar, hade ryktet spridt sig i omnejden att ett »nytt kätteri» hade uppstått i denna stad. Detta rykte nådde äfven Mönsterås och några derstädes beslöto då att resa till Kalmar, för att se och höra för sig sjelfva hvad detta kunde vara. De kommo, de sågo och de hörde, och de sade, att just detta behöfdes också i Mönsterås. Broder Sörlin blef anmodad att besöka platsen, hvilket han ock åtskilliga gånger gjorde, då han predikade för stora folkskaror. Ordet verkade kraftigt, och många kommo till sanningens kunskap. I december 1868 erhöll superintendenten en skrifvelse ifrån Mönsterås, undertecknad af många personer, hvari allvarligen begärdes att en metodistpredikant måtte sändas dem. Deras begäran bifölls, och i januari sändes broder G. Fredengren dit. Han hade endast varit der i några dagar, då fienderna började upplyfta sina hufvuden och ett bittert motstånd framkallades. Somliga af dem, som undertecknat petitionen, vände sig emot oss och vordo från den tiden våra svåraste

motståndare. Rykten voro i omlopp, att Fredengren skulle förbjudas att vidare predika der och på lördagsaftonen, den 6 febr., då predikan hölls i en broder Langes hus, besannades också dessa rykten. Pastorn i församlingen derstädes var en bitter fiende emot oss, och just som br Fredengren hade uppläst texten, inträder han, åtföljd af kyrkrådet, länsmannen och två fjerdingsmän, i salen. Vår unge broder kände sig först något häpen, men repade sig snart och predikade sedan med stor frihet öfver den upplästa texten, Joh. 1: 29. Sedan allt var afslutadt framträder pastorn till bordet, vid hvilket Fredengren stod, och frågade honom om han var luteran eller ej. »Jag är metodist,« svarade Fredengren. »Då förbjuder jag eder, i kraft af gällande lag och kyrkrådets beslut, att vidare predika på denna plats samt frågar jag eder: vill ni underställa eder all mensklig ordning för Herrens skull?» Derpå svarade broder Fredengren genast: »det beror på om denna ordning är stridande emot Guds ord eller ej.» Presten vände sig då till länsmannen

och sade: »Jag lemnar nu saken i edra händer. Det tillkommer eder att handla enligt lag, i händelse han är kyrkrådets beslut olydig.» Derpå vände de sig för att gå, men de hade ännu icke hunnit ut, förrän vännerna uppstämde och sjöngo med anda och lif:

»Skall Jesus bära kors allen.»

samt kören:

»Låt oss aldrig bry oss om verldens hån och förakt,
Ty korsvägen måste vi gå;
Det skall endast gifva kronan dess klarare prakt,
När krönta ur striden vi gå.»

Detta retade de retirerande ordningsmännen mycket, men de kunde ju icke förbjuda folket att sjunga, och således sjöngs sången till slut. Men äfven denna lilla förföljelseifver gick upp i rök. Fredengren sändes, för att undvika trakasserier, till Karlskrona, men Herren uppreste bland de närvarande ett vittne i stället, br J. P. Danielson, och metodismen gick fram och slog rot trots denna storm, och vi hafva nu ett vackert kapell samt en lefvande församling derstädes. Herren hjelper de sina.

Strax efter missionens öppnande i Norrköping vardt vår missionär derstädes på presternas tillställning uppkallad inför borgmästare och råd, der man meddelade honom att klagomål voro inlemnade emot honom samt att han gjorde klokast i att lemna staden. Han svarade, att såsom svensk medborgare egde han rättighet att bo och vistas hvarhelst han behagade samt att han icke skulle lemna staden förr än kyrkan, som hade sändt honom dit, skulle kalla honom derifrån, och vidare, om det funnes klagomål emot honom, så ville han veta hvad dessa klagomål voro, och derest han var anklagad för någonting, så förbehöll han sig rättighet enligt lag att försvara sig utan att blifva afbruten. Klagomålet var att han var metodist samt att han hade ingen rättighet att hålla allmänna sammankomster. Han talade då till sitt försvar i nära en timmes tid och gaf dem en äkta genomgående metodistpredikan. Då han slutade, hade ingen någonting att säga, utan han vardt på det höfligaste afskedad och aldrig mera oroad. Då han lemnade

rådsalen följde en polistjensteman honom ut, och skakande hand med honom sade han, att han borde försöka att få en större och bättre lokal för sina möten, ty den han nu hade var alldeles för obeqväm, och tillade han: »jag skall försöka att få en mera passande lokal för eder.»

Ett annat fall af förföljelsenit, som hade en ganska oväntad och snöplig utgång för tillställaren, inträffade under den första tiden af vår verksamhet i Sverige. Kyrkherden, en ifrig schartauan, i en viss församling icke långt ifrån Göteborg, brukade neml. hvarje söndag under en längre tid varna folket för metodisterna och hotade dem, som öppnade sina hus för sammankomster eller besökte mötena, både med böter, bannlysning och annat. Och för att så mycket eftertryckligare skrämma dem, sänder han en gång en nämdeman till stället, der mötet hölls, i uppdrag att läsa en kunglig stadga, hvari religiösa sammankomster skulle vara förbjudna. Nämdemannen, en ålderstigen och vördnadsbjudande man, kommer mycket rigtigt till stället. Guds-

tjensten hade redan begynt, och efter andra psalmens slut före predikan, begär han tystnad och uppmärksamhet för att uppläsa en kunglig kungörelse. Allas ögon skärpas, och djup tystnad, blandad med icke så liten häpnad, råder i rummet. Nämdemannen framträder nu till bordet, och sedan han ordnat sina glasögon begynner han med hög och imponerande stämma att läsa. Folket lyssnade uppmärksamt, men begynte snart att draga på smilbanden. Nämdemannen blir blossande röd, stammar något, sätter glasögonen bättre på näsan, förer papperet närmare ljuset, men fortfar att läsa, tänkande som han sedan yttrade: »Det kommer väl! *Det kommer väl!*» Läsningen fortfar, nämdemannen förvirras allt mera, men fortfar dock, tänkande: »*Det kommer väl!*» men *det* kom icke. Läsningen var slut, det fans ingenting mera på papperet, och folket utbrast i högljudt skratt. Nämdemannen satte sig, blossande af harm och förtret. Förhållandet var att presten hade i brådskan och ifvern gifvit honom orätt papper, och kungörelsen, som nämde-

mannen uppläst, innehöll ett förbud för *barnmorskor att praktisera utom sina egna socknar.* När munterheten något lagt sig, sade predikanten: «Som hvarken jag eller min hustru hafva den befattningen, så rör kungörelsen icke oss, och derför fortsätta vi med vår gudstjenst.» Nämdemannen qvarstannade under predikan, men lofvade sig sjelf, att aldrig mera uppläsa någon kunglig stadga, utan att sjelf först hafva genomläst den. Den presten lät oss sedermera vara i fred.

Dock, härifrån gåfvos många aktningsvärda undantag, isynnerhet bland det högre presterskapet. Så omtalade t. ex. domprosten Wieselgren i Göteborg för författaren af denna historik, huru som han dagligen vardt öfverlupen af personer, för det mesta s. k. missionsvänner, hvilka bådo honom, att han måtte taga mått och steg för att fördrifva metodisterna från staden, men han svarade dem, att han icke ville befatta sig dermed, utan i stället tackade han Gud att de voro här och ville verka för själars frälsning, ty tillade han: »jag har öfver 30,000 själar

under min vård, och jag är glad och tacksam för all den hjelp jag kan få i detta dryga ansvar.» Domprosten i Lund, den lärde och älsklige Melin, bibeltolkaren, drefs af samma kristliga anda. I öfver ett år hade vi vår predikolokal i hans hus, och han uttryckte sin stora ledsnad då vi måste flytta derifrån, derför att rummet vardt oss för trångt. Hans hustrus systerdotter är gift med en af våra predikanter och han älskade mycket att höra henne sjunga våra sånger. Domprosten Sjöbring, numera biskop i Kalmar, sade i ett samtal med vår predikant i Linköping: »Då detta är metodism, så må ni gerna predika den från hus till hus; jag skall icke hindra eder.» Domprosten Torén i Upsala, så väl som många af fakultets-medlemmarne vid universitetet derstädes, har äfven ådagalagt ett vänligt sinnelag emot oss, icke allenast i ord utan äfven i handling. Detta bevisas bäst deraf att universitetets högtidssal, den stora Karolinasalen, beredvilligt uppläts åt oss, då Sveriges första årskonferens hölls i augusti 1876 i Upsala. Detta torde

icke förefalla något särskildt underligt för amerikanska öron, men om det besinnas, att universitetet är en statskyrko-institution, så torde det dock vara ett godt tidens tecken; och vi betvifla högligen att universiteten i Oxford eller Cambridge, för att icke tala om Yale eller skolan i Rock Island, der dock metodismen icke är något nytt, skulle visa en sådan kristlig frisinthet. På denna sal predikade biskop Andrews på förmiddagen och antecknaren på eftermiddagen för stora församlingar, uppgående till flera tusen menniskor. Härstädes, i universitetets högtidssal, förrättades våra prestvigningar och särskildt på förmiddagen var folktilloppet så stort, att många hundrade icke kunde komma in, för hvilka då en af våra bröder predikade samtidigt i Odinslund, en vacker park, strax utanför Karolina Rediviva. Detta är neml. namnet på den stora byggnad, hvari högtidssalen finnes och hvari också det rika biblioteket förvaras. Biskopen i Wisby skrifver, på anmälan af några bröder, ett allvarsamt bref till en viss kontraktsprost, teologie doktor

och nordstjerneriddare, derför att han uppträdt okristligt vid ett metodistmöte och stört sammankomsten. Detta var det enda tillfälle, då undertecknad var personligen utsatt för något obehag under sin nioåriga verksamhet i Sverige. Men såsom denne prestman uppförde sig, kunde jag aldrig tro att en s. k. bildad man och mycket mindre en Kristi tjenare kunde bete sig. En öfverlastad menniska kunde icke uppföra sig sämre. »Si, sådan prest vi ha,» utropades högt af flera personer, då presten slutligen baklänges aflägsnade sig, och nästa söndag måste han offentligt i kyrkan, till följd af biskopens bref, uttrycka sin stora ledsnad öfver hvad som skett.

Dessa och många liknande fall bevisa, att det högre presterskapet icke var fiendtligt sinnadt, utan hade förstånd och upplysning nog till att inse och medgifva, att metodismen också verkade något godt. En annan sak, som också kan belysa huru statskyrkan betraktade oss, är neml. denna, att presterna i allmänhet icke vägrade att emottaga och anteckna i deras

kyrkböcker våra dop-attester, dermed indirekte erkännande våra presterliga handlingar såsom giltiga. Enligt svensk lag måste neml. alla barn inskrifvas i den församlings kyrkbok, inom hvars område de äro födda, och deras döpelse antecknas i dopboken; och då våra vänner ofta läto våra predikanter döpa sina barn, så måste desse utfärda attest på, att de blifvit döpta, och denna attest måste inlemnas till pastorsembetet. Det hände visserligen, att en och annan vägrade emottaga dessa attester, men då frågan väcktes i konsistorierna, vardt resultatet, att våra attester utan vidare emottogos. Då man ihågkommer, att våra vänner ännu icke hade formligen utträdt ur statskyrkan, utan voro hennes medlemmar, och vi ännu icke blifvit erkända såsom ett lagligt kyrksamfund, så bevisar detta en frisinthet, som i sanning är värd all aktning. Jag vet icke om någon annan statskyrka eller högkyrkligt samfund har gjort något liknande och dermed erkänt metodisternas ordination samt till följd deraf deras predikanter såsom fullt berättigade att förvalta sa-

kramenten. Men det vet jag, att de statskyrkliga i det fria England hafva helt nyligen vägrat, att låta titeln pastor (Rev.) få finnas på en afliden metodistpredikants grafsten, så vida den skall uppresas på deras kyrkgård. Sådant kunde dock aldrig ske i det absolut protestantiska Sverige, ty två af våra bröder hvila redan i luterska kyrkgårdar, och på dessa bröders grafstenar läsas i gyllene bokstäfver: *pastor*.

Den verldsliga tidningspressen, till dess heder vare det sagdt, med högst få undantag, lade aldrig så mycket som ett strå i vägen för vår verksamhet, och om den icke kunde säga något till vår fördel, sade den icke något emot eller något, som kunde uppvigla sinnena emot oss; tvärtom, den vände ofta sitt svärd emot våra förföljare, och många prester vågade utan tvifvel icke utföra hvad i deras hjertan var för att icke »komma i tidningarne.» Dermed vilja vi ingalunda säga, att pressen var vänligt stämd emot metodismen, men den var opartisk och frisinnad, och samvets- och religions-frihetens anda har dessutom så djupt

fattat svenska folket, såsom ett folk, att det kan icke fördraga det ringaste tvång eller tryck i religions- och samvetsfrågor, och pressen är ju blott ett uttryck af folkkänslan. Inträffade någon förföljelse, så kunde man alltid vara viss om att tidningarne ventilerade saken på det grundligaste och skarpt uttalade sin förkastelsedom deröfver. Önskligt vore, om den s. k. religiösa pressen visat samma frisinthet, men härvidlag fann man tyvärr allt för ofta en helt annan anda, och det är med sorg det måste antecknas, att denna press skydde icke att gjuta olja på elden. Likasom de oförståndige lärjungarne, ville den förbjuda alla, som icke i allt kunde underskrifva dess uppfattningar, att verka Herrens verk. Nitet var visserligen stort, men andan var okristlig, och derför hade dess utgjutelser ingen varaktig verkan, utan skadade i många fall mera deras eget parti än dem de voro rigtade emot.

Att kristna af andra bekännelser, för så vidt de äro uppriktiga i sin öfvertygelse, icke kunna hylla metodismen eller glädja sig öfver dess fram-

gång, det är ingalunda att undra öfver; och om de äfven af nit för sitt eget parti låta sig understundom förledas till opassande och okristliga domar, så kan man dock förstå bevekelsegrunden och följaktligen förlåta dem; men då enahanda beteende visas af trosbröder, hvilka nedlagt hela sitt lifsarbete i metodismens intresse, då blir man villrådig hvad man skall tänka derom. Vi hafva redan i denna historik omtalat Scotts verksamhet i Sverige och huru högt och värderadt hans namn hölls af alla kristna. År 1869 lästes i »Väktaren,» Sveriges enda kyrkliga organ, en skrifvelse ifrån Scott, hvari han på det skarpaste klandrar metodisternas uppträdande i Sverige, särskildt med hänsyn till föreningars bildande, och säger: *»att amerikanska metodisterna hafva ingenting gemensamt med wesleyanerna, utan endast broderligt umgänge.»* Denna skrifvelse, kommande från en sådan man, gaf för tillfället motståndarne vind i seglen, och ehuru han i en annan skrifvelse mildrade något sina yttranden, verkade den dock mycket ondt genom att un-

derblåsa den fördomseld, som redan rasade emot oss. Vid årsmötet i Göteborg, 1869, uppsattes en skrifvelse till Scott, hvari vördnadsfullt frågades hvad han afsåg med sitt påstående, att »amerikanska metodisterna hade ingenting gemensamt med wesleyanerna,» då de ju deremot äro fullkomligt *ett* både i *tro* och *lära*, studerande *samma* böcker och hållande *samma* bekännelse. På detta bref erhölls intet svar. Att Scotts arbete i Sverige misslyckades hade väl sin grund i tidsandans ytterliga kristusfiendtlighet, men att han nu, då amerikanska metodisterna lyckades, skulle draga svärdet emot dem, det hade väl ytterst sin grund i den småaktiga national-afund, hvilken som bekant är engelsmännen hysa emot amerikanarne. Dessa stötar, kommande som de gjorde från en fader och broder i Kristus, voro långt mera skadliga och smärtsamma än alla fiendernas anfall, men Herren helade äfven dessa sår och stillade denna storm, och segren vardt vår.

Från verldens, d. ä. de ogudaktigas, sida, hade vi motstånd och förföljelse

tillfylles. Det hände rätt ofta, att den ena makan fick lida alla möjliga vedervärdigheter, ända till hugg och slag, af den andra, att barn utdrefvos ur föräldrahemmen, att tjenare uppsades af sina husbönder, att arbetare vägrades arbete, att fattiga förnekades fattighjelp, endast derför att de bekände sig vilja älska Gud och gingo på metodisternas möten eller hade förenat sig med kyrkan. Barn hotades med utstrykning ur folkskolorna, ja äfven med stryk, om de icke upphörde att bevista våra söndagsskolor. Sjelfva folkskoleinspektörerna i vissa städer räknade icke under sin värdighet att uppträda fiendtligt, till och med emot sådana barn, hvilkas föräldrar voro metodister och som ville att deras barn skulle bevista söndagsskolan. Särskildt i Göteborg hade söndagsskolbarnen mycket att lida, till följd af sådan fiendskap, och dervarande skolinspektörs namn bevaras af många, om icke i kärt, så dock i troget minne. Han gjorde hvad han kunde att tillintetgöra metodisternas söndagsskola derstädes, detta vitsord måste gifvas ho-

nom, men Herren till pris, hans bemödanden voro förgäfves. Det var emellertid kamp och strid, och endast genom ihärdighet kunde seger vinnas. Men den vans.

Pöbeln rasade vildt, isynnerhet då verksamhet begyntes på någon ny plats. Att fönstren inslogos i kapell och mötesrum hörde till ordningen för dagen eller rättare sagdt — natten. Att stenar kommo brakande in genom fönstren midt under predikan var ingenting sällsynt. Och det hände ofta i trängseln vid våra sammankomster, att dyrbara sjalar och ytterplagg sönderskuros och att annat ofog bedrefs, samt att folket helsades med smuts- och stenkastning och oqvädingsord då de gingo hem.

På ett ställe, i Grebbestad i bohuslänska skärgården, gick galenskapen så långt, att några drängar en söndagsafton, hvilka kommo direkte från en bönsammankomst, som en af församlingens prester hållit och hvarvid han talat mycket skarpt och häftigt emot metodisterna, skaffade sig en gammal skeppskanon och, sedan de laddat

den med krut och sten, släpade de den till det hus, der metodisternas gudstjenst som bäst pågick, samt aflossade skottet mot husets vägg. Ingen vidare skada skedde, men händelsen utvisar tydligt nog hvad slags predikan de afhört och hurudant deras sinne var. Denna händelse omtalades på sin tid i allmänna tidningarne och något snille har odödliggjort bedriften i en qvick sång, hvari det beskrifves »huru som presten i Tanum försökte att fördrifva metodisterna ifrån Grebbestad med skarpladdade kanoner, när intet annat ville hjelpa, men äfven detta medel svek, ty de äro qvar än i dag, starkare än någonsin.» Han hade neml. förut två särskilda gånger genom länsman och lagsökning försökt stoppa verksamheten, men misslyckats, ty klagandeparten förlorade båda målen, både i Göta hofrätt och hos konungen.

I Nybro, Småland, uppträdde våldsverkarne ganska oförskämdt. Vid ett tillfälle, under det predikanten talade till folket och ingen anade någon oråd, utan alla lyssnade med andakt till det predikade ordet, inrusar i salen under

skrän och tjut en skara vilda sällar, med sotade ansigten, anförda af ortens mest beryktade slagskämpe, som genom sin utklädnad tydligt ådagalade hvilken herre han tjenade och hvars andes barn han var. Han var neml. insvept i en stor tjurhud, med tvenne stora horn på hufvudet och ytterligare ett stort horn fastbundet på hvardera knäet. Han gick direkte upp i predikstolen och tog tag i predikanten, liksom han ville bära honom ut. Man kan tänka sig hvilken häpnad och förskräckelse, som bemägtigade sig folket. Somliga voro redo att afsvimma, andra ropade: »O Gud, sjelfva den onde tar vår predikant!» Predikanten var emellertid en man, som fruktade Gud, men icke menniskor, och dessutom i besittning af ovanlig kroppsstyrka. Ögonblickligen fattar han den utklädde fridstöraren i hornen, vrider snabbt som blixten det lösa tjurhufvudet af honom, så att hela församlingen ser hans ansigte och kallande honom högt vid namn, säger han: »Ja så, det är du Carlson?,» och placerande honom med eftertryck på en bänk nedanför talar-

stolen, tillägger han: »sitt nu här, tills predikan är slut.» Utskämd och begapad af alla, bad han att få gå, hvilket ock beviljades honom, då han och hans svarta följe med skam lemnade salen.

Samme predikant, broder C. Pettersson, blef vid ett annat tillfälle, då han gick hem från en sammankomst, öfverfallen och illa slagen samt nedkastad i en djup sandgraf, och våldsverkarne begynte att kasta jord på honom; och de skulle helt säkert hafva begrafvit honom lefvande, ty sådan var deras hotelse, om icke folk hört hans nödrop och skyndat till hans hjelp, hvarpå bofvarne flydde.

Men det aflöpte icke alltid så lyckligt. Vid ett tillfälle vardt en broder, en förmanare vid namn Johan Larsson, tillhörande Kalmar församling, stenad på öppen landsväg och lemnad i sitt blod i sanslöst tillstånd. När han kom till sig igen fortsatte han väl sin resa hem, men insjuknade snart och afled kort derefter till följd af det våld och misshandling han undergått. Han hade ådragit sig fiendskap för

sina förmaningar till gudsfruktan, och för detta kärleksnit fick han plikta med sitt lif, men ända in i hans sista stund bad han för sina mördare. Vi se således, att metodismen i Sverige är icke utan sitt blodsvittne.

De borgerliga myndigheterna, för så vidt de icke blifvit dertill uppmanade af presterna, lade inga hinder i vägen för verksamheten; de tvärtom beskyddade oss och mången gång blefvo sådana, som uppträdde störande vid sammankomsterna, arresterade af polisen och bötfälda, så att, när pöbeln märkte att det icke gick an att behandla metodisterna godtyckligt, fingo vi snart vara i fred vid våra gudstjenster. Och i alla de större städerna äro nu metodisternas möten lika fridfulla och ostörda, som i statens kyrkor.

Hvad regeringen angår, så måste det vitsordet antecknas, att hon, trots alla de s. k. förföljelsemål, som under de första åren inträffade, var välvilligt stämd emot oss. Gällande lag vid denna tid var särdeles intolerant och allt för mycket tillfälle gafs genom den samma åt lägre myndigheter att tra-

kassera och oroa s. k. dissenters; men jag vet bestämdt, genom samtal både med dåvarande statsministern, grefve Adlercreutz och ecklesiastikministen, G. Wennerberg, att regeringen betraktade med missnöje de småaktiga trakasserier, som presterna här och der förorsakade oss, och i flera fall, då målet fördes till konungen, blefvo också underrätternas domar upphäfda och våra bröder frikända. Orsaken i de allra flesta fall, då någon af våra predikanter måste lida fängelse eller böter derför att han predikade Kristus, var egentligen denna, att han, i stället för att vädja till högre rätt, lät sig nöja med underrättens utslag, då naturligtvis, om domen än var aldrig så orättvis, han måste undergå det ådömda straffet. Grefve Adlercreutz sade bestämdt till undertecknad och en annan broder, som i dessa ärenden besökte honom, att vi borde aldrig låta oss nöja med underrätternas utslag, utan i hvarje fall föra målet till hofrätterna och konungen, då allt skulle bli väl.

Så t. ex. blef br B. A. Carlson stämd

för rätta på angifvelse af en lutersk prest och kyrkherde, derför att han, Carlson, vigt ett par metodister. Rådhusrätten i Kalmar dömde honom till trehundra kronors böter, men han vädjade till Göta hofrätt, och der blef han frikänd. Åklagaren, missnöjd med detta för honom oväntade utslag, hänskjöt målet till konungens afgörande, och Carlson blef äfven der frikänd. Man kan tänka sig hvilken oro denna utgång af målet väckte i det presterliga lägret, ty genom kungligt utslag erkändes icke blott Carlsons handling, utan äfven hans ordination, såsom fullt giltig, ty hans hela försvar rörde sig derom, att han var ordinerad prest och således enligt svensk lag berättigad att förrätta vigsel, då svenska lagen *icke* begränsar denna rättighet till *lutersk* prest, utan helt enkelt brukar ordet *prest*. Detta måls slutliga utgång höjde metodismen betydligt i folkets ögon, ty man såg nu att våra presterliga handlingar erkändesgiltiga af regeringen. Kyrkan erkände våra dop och staten våra vigselförrättningar; hvad kunde man väl mer begära! Och

märk väl, detta skedde innan vi utträdt ur statskyrkan och blifvit såsom samfund af staten erkända. Våra *prester* erkändes, men icke *kyrkan*, ty vi hade ännu icke begärt eller sökt dess erkännande; men tiden kom med stora steg, då äfven detta skulle ske.

ÅTTONDE KAPITLET.

Dissenterlagen. Utträde ur statskyrkan. Audiens hos konungen. Metodist-episkopalkyrkan erkänd. Allmänna betraktelser.

Hittills hade gällande lag varit sådan, att sanna kristna, hvilka kände i sitt hjerta »ve mig, om jag icke evangelium predikar,» antingen måste bryta Kristi befallning och sålunda kränka sitt samvete eller också bryta mot den borgerliga lagen och dermed blottställa sig för böter eller fängelse; men vid 1873 års riksdag inlemnade regeringen ett ganska frisinnadt förslag till utvidgad religionsfrihet, hvilket förslag med åtskilliga inskränkningar, isynnerhet med afseende på barnens religionsundervisning i söndagsskolor, antogs af riksdagen och stadfästades af konun-

gen. Detta är den s. k. dissenterlagen af 1873. Vi hafva redan sett huru-som metodismen, trots motstånd och förföljelser, spridt sig betydligt, och församlingar voro nu bildade i många af rikets städer, så väl som här och der på landet. Folket önskade allmänt att komma ur den tvetydiga och mången gång obehagliga ställning, hvari de stodo, enär de till namnet och inför lag tillhörde statskyrkan, ehuru de sällan eller aldrig bevistade hennes gudstjenster, utan i tro och öfvertygelse voro metodister, hvadan det beslöts vid årsmötet i Stockholm 1874, då biskop Harris ledde förhandlingarne, att vi skulle betjena oss af den nya lagen, anmäla oss till utträde ur statskyrkan och ingå till kongl. m:t med en petition om att varda beviljade vissa förmåner samt erkända såsom ett fritt och sjelfständigt kyrksamfund. Saken omfattades i allmänhet med glädje — ehuru somliga funnos både bland predikanterna och folket, som betraktade den nya lagen med misstänksamhet, tänkande tvifvels utan uppriktigt att vi skulle endast, om vi utträdde och

stälde' oss under densamma, inveckla oss i ännu svårare krångel — och anmälningar till utträde skedde ungefär samtidigt i alla de större och mera försigkomna församlingarna. Rörande presternas beteende emot oss vid dessa anmälningar vore mycket att säga, men vi lemna detta för tillfället. Nog af: många bemötte oss på det mest humana och kristliga sätt, och till och med sådana funnos, hvilka innerligt bådo till Gud att han måtte välsigna företaget; andra deremot ansågo det icke under sin värdighet att uppföra sig på ett sätt, som mera anstod hamnbusen än presten.

I februari 1875 var allt i ordning. En komité, bestående af tio personer, predikanter och lekmän, från skilda delar af riket, sammanträdde då i Stockholm och anhöll om audiens hos konungen. Detta bifölls, en särskild dag bestämdes och petitionen, undertecknad af något öfver 1,200 personer med bifogade attester från vederbörande presterskap, styrkande enhvar persons lagenliga anmälan och utträde ur statskyrkan, tillika med kyrkans disciplin

och katekes öfverlemnades åt honom personligen. Denna var en af de lyckligaste och mest välsignade dagar, jag haft i hela mitt lif. Konungen emottog oss officielt, icke såsom privat person, utan såsom kung, men på samma gång mycket hjertligt och vänligt, frågande efter hvars och ens namn och hemort, och bad oss vara utan tvång samt tala fritt och öppet och säga hvad våra önskningar voro. Denne konungens hjertliga och älskliga vänlighet förtog ögonblickligen hos oss all fruktan, om någon sådan fans i våra hjertan, och såsom deputationens ordförande framlade jag nu, så kort som möjligt, våra önskningar. Han sade då: »Jag kan icke på rak arm gifva eder några bestämda löften, men jag vill göra för eder hvad jag kan.» Vi samtalade derefter länge med honom och slutligen frågade han: »Men hvaruti är egentligen skilnaden emellan eder och luteranerna?» Vi svarade: »Hufvudsakligen i läran om sakramenterna och helgelsen.» »*I helgelsen,*» utbrast han förvånad, »hvari består då denna skillnad?» »Vi tro,» svarade vi, »att

menniskan rättfärdiggöres af nåd genom tron allena på Kristi förtjenst, samt att det nya nådelif hon då erhåller endast kan behållas och utvecklas genom en fortfarande tro; men om denna tro är sann och lefvande, så får hon derigenom, enligt vår uppfattning af Guds ord, kraft att lefva ett heligt lif, ty nåden lärer henne att icke blott *försaka* all ogudaktighet och verldslig lusta utan äfven att *lefva* ett rättfärdigt, gudligt och tuktigt lif i *denna verlden*, och tron på Kristi förtjenst gifver henne kraft dertill. Enligt vår åsigt består helgelsen deri, att man verkligen genom Kristi blod är frälst och befriad från all synd samt att man älskar Gud af ett *rent* hjerta och sin nästa som sig sjelf. Vi tro att ett sådant förhållande är hvarje kristens förmånsrätt samt att just detta var hufvudafsigten och det egentliga ändamålet med Guds Sons kommande i verlden och död på korset för oss. Men under allt detta kan dock den sanne kristne, den helgade menniskan, hafva många brister och skröpligheter, hvilka hon i mån som de upptäckas för henne af Guds

Ande måste erkänna och afbedja,» »Ja,» svarade konungen, under det en tår glänste i ögat, »att vi hafva brister, det måste vi nog erkänna. Men i dopet och nattvarden då?» »Deri närma vi oss de reformerta,» svarade vi. »Döpen I edra barn?» frågade han. »Ja.» »Det var väl, det!» svarade han. »Men,» sade han nu, »då jag är svenska kyrkans Summus Episcopus (öfverhufvud), så förstån I väl, att jag kan ingenting göra, som kunde förnärma eller göra intrång i hennes rättigheter, utan jag måste bevaka hennes rätt, men jag har icke hört annat än godt om eder och jag vill göra hvad jag kan.» »Ja,» säger nu en af bröderna, en lokalpredikant från Karlskrona, som tillförene varit officer, under det han gör militärisk honnör: »Ja, Ers Majestät! vi äro icke såsom somliga andra dissenters, hvilka vägra att fullgöra sina militära skyldigheter, utan vi äro färdiga, när det gäller, att våga lif och allt för kung och fosterland.» »Ja,» svarar han, »jag har endast hört godt om eder.» »Vårt motto är,» infaller nu en annan broder, »att frukta Gud

och ära konungen.» Med tårfyld blick och upplyftad hand, liksom till välsignelse, säger han då: »Ja, Gud vare med eder, mitt folk! *Gud vare med eder, mitt folk!*» och ingick derpå, nästan öfverväldigad af rörelse, i ett angränsande rum.

Så slutade denna audiens, och med rörda men glada hjertan lemnade vi slottet, tackande Gud för denna dag och att han gifvit Sveriges folk en sådan kung.

I mars månad följande år, 1876, utföll utslaget, så lydande:

»Kongl. Maj:ts Resolution uppå en af Victor Vitting, J. Kihlström, A. H. Berg, C. H. Elmström, N. M. Liljegren, A. Sandell, P. G. Lange, Johan Jonsson, J. Th. Jacobsson och K. H. Lindskog, för egen del och såsom ombud för åtskilliga personer, tillhörande församlingar i Stockholm samt i Upsala, Linköpings, Strengnäs', Vesterås', Lunds, Göteborgs, Kalmar, Karlstads och Visby stift, i underdånighet gjord ansökning att, enär sökandena bekände sig till den s. k. metodist-episkopalkyrkan, hvars lärosatser och kyrkbruk

i flera hänseenden skilde sig från den svenska kyrkans, det måtte i nåder tillåtas sökandena, hvilka uppgifvit sin trosbekännelse och kyrkordning, att, sedan de, i den ordning kongl. förordningen den 31 oktober 1873 stadgade, utträdt ur svenska kyrkan, förena sig till ett af staten erkändt religionssamfund under benämningen metodist-episkopalkyrkan, med församlingar å vissa uppgifna orter inom riket; öfver hvilken ansökning Stockholms stads konsistorium samt domkapitlen i Upsala, Linköping, Strengnäs, Vesterås, Lund, Göteborg, Kalmar, Karlstad och Visby inkommit med infordrade utlåtanden; gifven Stockholms slott den 10 mars 1876.

Kongl. maj:t har tagit detta ärende i öfvervägande; och finner godt i nåder förklara de församlingar, hvilka sökandena såsom medlemmar af ett religiöst samfund under namn af metodist-episkopalkyrkan anmält sig vara sinnade att bilda i Stockholm, Upsala, Gefle, Linköping, Norrköping, Vestervik, Motala, Valdemarsvik, Örebro, Eskilstuna, Malmköping, Mörkö, Halls-

berg, Odensvi, Lindesberg, Arboga, Lund, Karlskrona, Ronneby, Göteborg, Varberg, Valda, Kalmar, Oskarshamn, Mönsterås, Nybro, Ryssby, Lovers, Kristinehamn, Ransäter, Nysund, Edsvalla, Visby, Lummelunda och Buttle, af staten erkända med rätt till offentlig religionsöfning under de vilkor och bestämmelser, som i kongl. förordningen den 31 oktober 1873 stadgas; viljande kongl. maj:t i anledning af sökandenas tillika gjorda framställning, medgifva, att vid metodist-episkopalkyrkans församlingar anstälde ordinerade predikanter må vigsel med laga verkan förrätta i öfverensstämmelse med samma förordnings 5 §. Hvilket vederbörande till underdånig efterrättelse länder.

OSCAR.

F. F. Carlson.»

Härmed erkändes vi såsom ett lagligt och fritt kyrksamfund, under namn af metodist-episkopalkyrkan och våra ordinerade predikanter tillerkändes full rättighet att utöfva sina presterliga befattningar.

Mången, isynnerhet baptisterna, klandrade oss bittert för detta steg och sade, att vi snart skulle komma att ångra det, ty den nya dissenterlagen, menade de, var bara en väl utlagd snara för att snärja oss uti och var dessutom, om vi antogo den, endast en hämsko för, den fria verksamheten. Men detta har icke besannats. Vi hafva tvärtom genom dess antagande undvikit mycket krångel, som vi förut voro blottstälda för och våra händer, äro lika fria nu som tillförene. Dessutom hafva vi vunnit både förtroende och aktning och kunna nu under lagens skydd och hägn verka obehindradt såsom metodister, samt behöfva icke, såsom många andra, segla under falsk flagg för att befrämja en god sak.

NIONDE KAPITLET.

Inre lifaktighet. Lilla Sändebudet. Wesleyana. Kyrkbyggnad. Missionskollekter. Söndagsskolor. Pensionskassa. Gerdafonden. Årskonferensen organiserad.

Kasta vi nu en hastig öfverblick på metodismens inre tillstånd och förhål-

lande, så skola vi finna, att hon utvecklade ett framåtgående och en lifskraft, som var i sanning förvånande; motstånd och yttre tryck kunde icke hindra henne, tvärtom, gjorde de henne mera spänstig och företagsam. Herren var uppenbarligen med i saken. Församlingar voro bildade på många ställen och nästan öfverallt strömmade mera folk till mötena än kapellen eller salarne kunde rymma, så att intresset försvann icke med tiden, utan hellre tvärtom. Det var icke nyhetens behag, såsom somliga trodde, som drog folket till oss, utan det var Herrens kraft och deras eget behof. Kraftiga väckelser utbröto; det inträffade ofta, att från tjugo till femtio personer uppstodo för förbön på en gång. Omvändelser voro klara och bestämda och det lif och fröjd som följde var i öfverensstämmelse dermed. Och utom de tusenden, som nu tillhöra vår kyrka i Sverige, finnes det säkerligen dubbelt så många der, som genom metodismen blifvit förda från mörkret till ljuset, från satans magt till Gud. I samma mån, som saken blef bättre känd och man

började förstå hvad vi hade i sigte och såg det goda som verkades, vunno vi äfven aktning och respekt, och många af den bildade klassen blefvo oss af hjertat tillgifna; några här och der förenade sig också med oss. *Framåt och uppåt* var metodismens lösen i Sverige. Gud gifve att det måtte så alltid förblifva!

Till följd af de misstydningar och vanställningar, som vår lära underkastades, isynnerhet af de s. k. religiösa tidningarne, och för att få en egen organ, i hvilken metodismen kunde framställas sådan den verkligen är, begynte vi redan 1869 utgifva *Lilla Sändebudet*, och denna tidskrift har också varit till stor välsignelse. Företaget lyckades, och tidningen har nu nästan lika många prenumeranter, som det finnes medlemmar i kyrkan, en omständighet, som torde vara värd att efterfölja på andra håll. Tidigt år 1874 anlades i Göteborg ett eget tryckeri, *Wesleyana*, från hvilket redan i augusti 1876 utgått öfver femtio större och mindre böcker och skrifter, deribland Wesleys predikningar, 1:sta ban

det, samt dr Clarkes kommentar öfver Nya testamentet, hvaraf Evangelierna och Apostla Gerningarne då voro utkomna. Detta tryckeri tillkom genom frivilliga gåfvor och räntefria lån af folket, och var intresset för det samma så stort, att på en ganska kort tid nära tio tusen kronor inflöto. Ungefär samtidigt begyntes en förberedande skola för predikanter, hvari redan flere unge män, som nu äro ute i verket, fått en liten undervisning, och hvilken utan tvifvel skall blifva till stor nytta för framtiden. Utan medel eller understöd begynte denna skola, men Herren halp och skolan fortsättes ännu. Nu, 1876, underhålles en af lärarne af missionssällskapet, den andre är vårdhafvande predikant och underhålles på så sätt. Undervisningen är fri, men eleverna måste underhålla sig sjelfva; dock hjelpa vännerna dem mycket. Under de sista sju åren, eller sedan 1869, före den tiden fans intet, hafva trettioen kapell blifvit bygda, kostande tillsammans omkring 95,000 dollars och fem eller sex voro i augusti 1876 under bygnad; ibland dessa senare,

kyrkan i Stockholm, hvilken kostar cirka 25,000 dollars och som invigdes i november 1876, således efter årskonferensens sammanträde. Redan år 1868, således ännu icke *ett* år efter den första församlingens organisering, upptogs allmän kollekt för missionssaken, hvilken kollekt då uppgick till 100 dollars; år 1876 uppgick den till öfver 1700 dollars. Missionen i Sverige var den *första* af vår kyrkas utländska missioner, som upptog allmän missionskollekt. Metodisterna derstädes, tacksamma för den kärlek kyrkan bevisat dem, i att sända dem lifsens bröd, förutan hvilket kanske tusenden af dem aldrig skulle smakat, att Herren är god, omfatta med förkärlek denna heliga sak, och jag är öfvertygad om, att så länge metodismen har ett namn i Sverige, komma Sveriges metodister aldrig att försumma eller förglömma missionskollekten. *Söndagsskolor* upprättades i alla församlingar och förunderligt har Herren välsignat denna verksamhet. En söndagsskoltidning utgifves, som redan 1876 hade öfver sextusen prenumeranter. En *pensionskassa*

är inrättad för predikantenkor och barn och öfveråriga predikanter, hvarur redan tre enkor år 1876 uppburo en årlig pension af 400 kronor hvardera. Det finnes också en *hjelpförening*, som i händelse af dödsfall utbetalar till den aflidnes arfvingar 500 kronor, och denna förening har redan utbetalt öfver 20,000 kr. *Gerdafonden* är ett annat företag, som vunnit mycket intresse och lofvar bli till stor nytta och välsignelse. Dess mål är en högskolas inrättande för äldre barn. Vid firandet af födelse-, namns- och bröllopsdagar, vid barndop samt andra festliga tillfällen, upptages en insamling för denna fond, och betydliga summor hafva redan influtit. Allt detta bevisar, att metodismen i Sverige är lefvande, att den icke består i *ord*, utan i *kraft*; att den icke är endast *tal* och *känsla*, utan äfven *handling* och *verklighet*; och då vi besinna, att metodisterna derstädes äro fattiga, att de öfverhufvud taget icke förtjena öfver 30 cents om dagen pr medlem, så måste det erkännas, att de åtminstone försöka att visa sin tro med sina gerningar, samt

att om endast *god vilja* finnes, så *kan* mycket uträttas, äfven om kraften är liten, handen svag och tillgångarne ringa.

Vid årsmötet i Visby 1875 beslöts att ingå till nästföljande generalkonferens med begäran, att missionen i Sverige måtte organiseras i en regulier årskonferens. Denna begäran bifölls, och i augusti 1876 organiserades svenska konferensen af biskop Andrews i Upsala. Sålunda är nu metodismen kyrkligt planterad i Sverige, erkänd af staten och respekterad af en stor del af folket. För mindre än nio år sedan fans icke en enda klass, icke ett enda kapell, ingen söndagsskola och ingen församling, utan endast tvenne missionärer och de hade helt nyligen anländt. Men så har Herren välsignat saken, att det redan i augusti 1876 fans en regulier årskonferens, bestående af femtiotre (53) resepredikanter, af hvilka tjugotvå (22) voro ordinerade. Dessutom fans det en kår af femtionio (59) lokalpredikanter, hvilka utan lön eller ersättning hvarje söndag predikade Herrens ord och ofta äfven om hvarda-

garne, samt en skara af fem tusen sex hundra sextiotre (5663) medlemmar. 4931 barn undervisades i 125 söndagsskolor af 435 lärare eller lärarinnor. Trettioen (31) kapell, till ett sammanlagdt värde af 95,000 dollars, voro bygda och invigda, och kollekterna för hvarjehanda ändamål uppgingo under året 1875—76 till öfver 60,000 kronor. Väl må vi utbrista: »Det är Guds verk, och det är underligt för våra ögon!»

Metodismen i Sverige är således nu en verklighet. Två gånger förr försökte hon sig, men till följd af ogynnande omständigheter och tidsförhållanden kunde hon icke få fast rot; men denna gång slog hon rot och vexte och är redan ett stort träd. Herren vare evinnerligen lofvad! Framtiden är i sanning löftesrik. Är hon blott trogen sin höga uppgift och kallelse, att sprida skriftenlig helighet öfver landet, visar hon blott sin fana både i bekännelse och vandel, stå hennes ledare och medlemmar endast sida vid sida, skuldra vid skuldra i striden, så skola alla verldens och ondskans förenade krafter icke kunna hindra hennes framgång, utan då skall hon gå från kraft till kraft, från seger till seger, till dess hennes heliga lära: full, fri och närvarande frälsning, är förkunnad öfver hela Svea land.